124. Tiistaina 22 päivänä marraskuuta 1994

kello 14

Päiväjärjestys

Ilmoituksia

Kolmas käsittely:

1) Ehdotus laiksi maa- ja puutarhatalouden kansallisista tuista 5255

Hallituksen esitys n:o 148
Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 17

Ainoa käsittely:

2) Eduskunnan oikeusasiamiehen kertomus toiminnastaan vuonna 1992 5262

Kertomus n:o 9/1993 vp
Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 7

3) Ehdotus Suomen liittymisestä Euroopan avaruusjärjestöä koskevaan yleissopimukseen tehdyn Suomen ja Euroopan avaruusjärjestön välisen sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä ..... „

Hallituksen esitys n:o 189
Ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 10

4) Ehdotus Pohjoismaiden Investointipankille annetun valtion takauksen korottamisesta ..... „

Hallituksen esitys n:o 193
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 61

5) Ehdotus valtion asuntorahaston varainhankintavaltuuksista vuonna 1995.... 5262

Hallituksen esitys n:o 194
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 62

6) Ehdotus Suomen, Norjan ja Ruotsin välillä Pohjoiskalotin koulutussäätiötä koskevan sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä 5263

Hallituksen esitys n:o 246
Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 18

7) Ehdotus Oy Sisu-Auto Ab:n koti- ja ulkomaisten lainojen valtion takauksista „

Hallituksen esitys n:o 95
Talousvaliokunnan mietintö n:o 32

Ensimmäinen käsittely:

8) Ehdotus laiksi haastemieslain 6 §:n muuttamisesta ..... „

Hallituksen esitys n:o 232
Lakivaliokunnan mietintö n:o 14

9) Ehdotus laiksi tapaturma- ja liikennevakuutuslaitoksilta vuodelta 1995 perittävästä maksusta ..... „

Hallituksen esitys n:o 179
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 60

10) Ehdotus laiksi arvonlisäverolain muuttamisesta ..... „

Hallituksen esitys n:o 222
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 63

11) Ehdotus laiksi veronkantolain muuttamisesta 5269

Hallituksen esitys n:o 235
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 64

12) Ehdotus laiksi ennakkoperinnän korotuksesta verotulojen tilityksissä ..... „

Hallituksen esitys n:o 236
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 65

13) Ehdotukset laiksi keskinäisestä virka-avusta verotuksen alalla Suomen ja muiden Euroopan unionin jäsenvaltioiden toimivaltaisten viranomaisten välillä sekä laiksi keskinäisestä virka-avusta eräiden saatavien, maksujen ja tullien sekä verojen perinnässä Suomen ja muiden Euroopan unionin jäsenvaltioiden toimivaltaisten viranomaisten välillä 5270

Hallituksen esitys n:o 254
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 66

14) Ehdotus laiksi asuintalovarauksesta verotuksessa annetun lain muuttamisesta ..... „

Hallituksen esitys n:o 223
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 67

15) Ehdotukset laeiksi tuloverolain ja elinkeinotulon verottamisesta annetun lain 6 §:n muuttamisesta ..... „

Hallituksen esitys n:o 256
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 68

16) Ehdotus laiksi leimaverolain väliaikaisesta muuttamisesta ..... „

Hallituksen esitys n:o 277
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 69

17) Ehdotus laiksi yhteistoiminnasta valtion virastoissa ja laitoksissa annetun lain 15 a §:n muuttamisesta ..... „

Hallituksen esitys n:o 255
Hallintovaliokunnan mietintö n:o 13

18) Ehdotus laiksi toimenpiteistä Suomen merenkulun turvaamiseksi annetun lain muuttamisesta 5270

Hallituksen esitys n:o 261
Liikennevaliokunnan mietintö n:o 13

19) Ehdotus laiksi elinkeinon harjoittamisen oikeudesta annetun lain 4 §:n muuttamisesta ..... „

Hallituksen esitys n:o 280
Liikennevaliokunnan mietintö n:o 14

20) Ehdotukset kolttalaiksi sekä laiksi leimaverolain 30 §:n muuttamisesta 5271

Hallituksen esitys n:o 243
Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 35

21) Ehdotus laiksi kuntien kulttuuritoiminnasta annetun lain väliaikaisesta muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta ..... „

Hallituksen esitys n:o 97
Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 14

22) Ehdotus laiksi taiteilijaprofessorin viroista ja valtion taiteilija-apurahoista annetun lain väliaikaisesta muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta 5272

Hallituksen esitys n:o 98
Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 15

23) Ehdotus laiksi eräistä kirjailijoille ja kääntäjille suoritettavista apurahoista ja avustuksista annetun lain väliaikaisesta muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta ..... „

Hallituksen esitys n:o 99
Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 16

24) Ehdotus laiksi kirjastolain väliaikaisesta muuttamisesta ..... „

Hallituksen esitys n:o 197
Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 17

25) Ehdotus laiksi Helsingin yliopistosta annetun lain 5 §:n muuttamisesta 5272

Hallituksen esitys n:o 134
Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 19

26) Ehdotukset laeiksi työttömyysturvaetuuksien poikkeuksellisesta tarkistamisesta sekä työttömyysturvalain muuttamisesta ..... ,,

Hallituksen esitys n:o 178
Lakialoitteet n:ot 105/1991 vp ja 68
Toivomusaloitteet n:ot 1554 ja 1591/1991 vp sekä 164
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö n:o 31

27) Ehdotukset laeiksi säätiölain ja yhdistyslain muuttamisesta sekä eräiksi niihin liittyviksi laeiksi 5276

Hallituksen esitykset n:ot 93 ja 217
Talousvaliokunnan mietintö n:o 30

28) Ehdotukset laeiksi kuluttajansuojalain 3 ja 4 luvun, varallisuusoikeudellisista oikeustoimista annetun lain 36 §:n, huoneenvuokralain 5 §:n ja maanvuokralain 4 §:n muuttamisesta ..... ,,

Hallituksen esitys n:o 218
Talousvaliokunnan mietintö n:o 31

29) Ehdotus laiksi vakauslain muuttamisesta ..... ,,

Hallituksen esitys n:o 263
Talousvaliokunnan mietintö n:o 33

30) Ehdotus laiksi Kera Oy -nimisestä osakeyhtiöstä annetun lain muuttamisesta ,,

Hallituksen esitys n:o 281
Talousvaliokunnan mietintö n:o 34

31) Ehdotukset laiksi eurooppalaisesta taloudellisesta etuyhtymästä sekä eräiksi siihen liittyviksi laeiksi ..... ,,

Hallituksen esitys n:o 229
Talousvaliokunnan mietintö n:o 35

Esitellään:

32) Hallituksen esitys n:o 291 sovittelua ja välitystä ETYKin yhteydessä koskevan yleissopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä 5277

33) Hallituksen esitys n:o 292 laeiksi korkolain sekä eräiden muiden lakien viivästysseuraamuksia koskevien säännösten muuttamisesta ..... ,,

34) Hallituksen esitys n:o 293 rikoslain täydentämiseksi arvopaperimarkkinarikoksia koskevilla säännöksillä 5278

35) Hallituksen esitys n:o 294 ilmailulaiksi ja laiksi suuronnettomuuksien tutkinnasta annetun lain muuttamisesta ..... ,,

36) Ed. Malmin ym. lakialoite n:o 85 laiksi varallisuusverolain 10 §:n muuttamisesta ..... ,,

37) Asetus Yhdistyneiden Kansakuntien turvallisuusneuvoston Jugoslavian liittotasavaltaa koskevaan päätökseen perustuvien velvoitusten täyttämisestä annetun asetuksen muuttamisesta (A 6) ..... ,,

38) Asetus eräistä väliaikaisista poikkeuksista Yhdistyneiden Kansakuntien turvallisuusneuvoston Jugoslavian liittotasavaltaa koskevaan päätökseen perustuvien velvoitusten täyttämisestä annetun asetuksen soveltamiseen (A 7) ..... ,,

39) Asetus Yhdistyneiden Kansakuntien turvallisuusneuvoston Haitia koskevaan päätökseen perustuvien velvoitusten täyttämisestä annetun asetuksen muuttamisesta (A 8) ..... ,,

Pöydällepanoa varten esitellään:

40) Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 70 hallituksen esityksen johdosta laiksi eräistä väliaikaisista tulleista (HE 195) .... ,,

41) Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 71 hallituksen esityksen johdosta laiksi eräiden valtion ammatillisten oppilaitosten kiinteistöjen luovuttamisesta kunnalle tai kuntayhtymälle (HE 289) ..... ,,

42) Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 20 hallituksen esityksestä laiksi Euroopan talousalueen valtion alueelta laittomasti vietyjen kulttuuriesineiden palauttamisesta (HE 279) 5278

43) Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 21 hallituksen esityksestä laiksi teatteri- ja orkesterilain muuttamisesta (HE 215) ..... „

44) Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö n:o 32 hallituksen esityksestä alkoholilaiksi ja siihen liittyväksi lainsäädännöksi (HE 119) ..... „

45) Talousvaliokunnan mietintö n:o 36 hallituksen esityksestä laiksi huoltovarmuuden turvaamisesta annetun lain muuttamisesta (HE 240) ..... „

46) Työasiainvaliokunnan mietintö n:o 6 hallituksen esityksestä laiksi työvoimaasiain piiri- ja paikallishallinnosta annetun lain 3 §:n muuttamisesta (HE 213) ..... „

47) Ympäristövaliokunnan mietintö n:o 12 hallituksen esityksestä laiksi teollisuusyritysten vapaaehtoisesta osallistumisesta ympäristöasioiden hallinta- ja auditointijärjestelmään (HE 242) ..... „

Puhetta johtaa ensimmäinen varapuhemies Paakkinen.

Nimenhuudossa merkitään poissa oleviksi edustajat Aho E., Halonen, Hassi, Hautala, Helle, Isohookana-Asunmaa, Jäätteenmäki, Kallis, Kemppainen, Kivelä, Kohijoki, Kuittinen, Kääriäinen, Lahti-Nuuttila, Laukkanen M., Laukkanen V., Laurila, Lehtinen, Linnainmaa, Lipponen, Norrback, Paloheimo, Pekkarinen, Pietikäinen S., Puisto, Ranta, Rehn E., Rehn O., Renlund, Salolainen, Sasi, Savela, Seppänen, Stenius-Kaukonen, Suhonen, Tennilä, Tuomioja, Ukkola, Vanhanen, Varpasuo ja Vehkaoja.

Nimenhuudon jälkeen ilmoittautuvat edustajat Vehkaoja, Puisto, Kemppainen, Kuittinen, Ranta ja Lehtinen.

Ilmoitusasiat:

Lomanpyynnöt

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat tästä päivästä sairauden vuoksi edustajat Lipponen ja Ukkola, virkatehtävien vuoksi edustajat Kääriäinen, M. Laukkanen, Sasi, Tuomioja ja Varpasuo sekä yksityisasioiden vuoksi edustajat Paloheimo ja Savela, tästä ja huomisesta päivästä virkatehtävien vuoksi edustajat Helle, Laurila ja O. Rehn, tämän kuun 24 päivään virkatehtävien vuoksi edustajat Isohookana-Asunmaa ja Kallis sekä 26 päivään virkatehtävien vuoksi ed. Hautala.

Uusia hallituksen esityksiä

Ensimmäinen varapuhemies: Ilmoitetaan, että tasavallan presidentti on eilen 21 päivänä marraskuuta 1994 antanut eduskunnalle hallituksen esitykset n:ot 296—305.

Eta-yhdentymisasia

Ensimmäinen varapuhemies: Ilmoitetaan, että 17 päivänä marraskuuta 1994 päivätyllä valtioneuvoston kirjelmällä on puhemiehelle saapunut valtiopäiväjärjestyksen 54 a §:ssä tarkoitettu yhdentymisasia n:o 31.

Eta-yhdentymisasian n:o 31 ennakkokäsittelyyn lähettäminen

Ensimmäinen varapuhemies: Ilmoitetaan edelleen, että puhemies on tänään toimittanut saapuneeksi ilmoitetun yhdentymisasian n:o 31, ehdotuksen Euroopan yhteisöjen neuvoston direktiiviksi jätteen kaatopaikoista sellaisena kuin se on muutettuna komission 10.6.1993 tekemässä ehdotuksessa, ennakollisesti käsiteltäväksi suureen valiokuntaan, jolle ympäristövaliokunnan on annettava lausunto.

Kirjalliset kysymykset

Ensimmäinen varapuhemies: Ilmoitetaan, että eduskunnalle ovat, puhemiehelle osoitettuina, saapuneet vastaukset kirjallisiin kysymyksiin n:ot 618, 619, 623, 624, 627,

629—631, 633—639, 642—645, 659 ja 665. Nämä kysymykset vastauksineen on nyt jaettu edustajille.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Ehdotus laiksi maa- ja puutarhatalouden kansallisista tuista

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys n:o 148
Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 17

Ensimmäinen varapuhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelu:

Ed. Iivari: Arvoisa puhemies! Laki maa- ja puutarhatalouden kansallisista tuista EU-ratkaisun yhteydessä lähtee siitä, että Suomi ei onnistunut EU-jäsenneuvotteluissa saamaan uutta arktisen tuen tukikategoriaa ja tämän vaatimuksen sijasta sai oikeuden maksaa sekä siirtymäkauden aikaista kansallista tukea että myöhemmin erityistukea, jonka tarkoituksena on korvata vaikeista olosuhteista aiheutuvat erityisongelmat.

Sosialidemokraatit ovat lähteneet koko ajan siitä, että se hyvin voimakas muutos, mikä tapahtuu vuoden alussa maataloustuotteiden tuottajahintojen laskiessa keskimäärin 40 prosenttia, täytyy jollakin tavalla kompensoida. Emme ole missään vaiheessa vastustaneet sinänsä maa- ja puutarhatalouden kansallista tukea, mutta olemme olleet hyvin epävarmoja niistä laskelmista ja tuen määristä, joita tämänkin lakiesityksen perusteluihin sisältyy. Emme kuitenkaan esitä lakiesityksen hylkäämistä, koska on ihan selkeästi tulkittavissa, että tämä laki on puitelaki ja kansallisista tuista päätetään vuosittain normaalisti komission antamissa rajoissa valtion talousarvioesityksen käsittelyn yhteydessä.

Kun valiokunnan käsittelyssä tuli erittäin selkeästi ilmi se epävarmuus, joka näihin kansallisen tuen pohjana oleviin laskelmiin liittyy, ja kun toisaalta kansallisesta erityistuesta saadaan EU:n komission kanssa varmuus aikaisintaan vuonna 1996, olemme johdonmukaisesti koko käsittelyn ajan esittäneet sitä, että vuoden 96 alkuun mennessä laadittaisiin ohjelma maatalouden ja elintarviketeollisuuden kehittämisestä uusissa oloissa.

Ed. Lahikainen tulee tekemään tätä koskevan perustelulausumaesityksen. Toivon hartaasti, että se saa kannatusta tässä salissa, koska se merkitsee sellaista kansallista poliittista keskustelua suomalaisen maatalouden tulevaisuudesta, jota me aivan varmasti tarvitsemme. Jos tällaista ohjelmaa ei haluta yhteisesti laatia, delegoi tämä nyt hyväksyttävä laki valtioneuvostolle oikeuden päättää tuesta jatkossa.

Haluan omassa puheenvuorossani lyhyesti puuttua erääseen hyvin mielenkiintoiseen suomalaista päätöksentekojärjestelmää, suomalaista maatalouspolitiikkaa koskevaan asiaan. Hallituksen esityksen 4 § lähti siitä, että kansallisten tukien muuttamisesta komission aiemman luvan rajoissa tai niiden muuttamista koskevien esitysten tekemisestä komissiolle neuvotellaan ja sovitaan valtion ja maataloustuottajien keskusjärjestöjen välisissä neuvotteluissa.

Me sosialidemokraatit nostimme kysymyksen sopimispakosta esiin maa- ja metsätalousvaliokunnassa ja kysyimme, kuinka on mahdollista, että tällainen valtioneuvoston norminantovaltaa voimakkaasti rajoittava säädös edelleen on mukana meidän maataloustulolaissamme. Valiokunnan enemmistön mielestä tässä ei ollut ongelmia. Valiokunnan enemmistö viittasi aikaisempiin maataloustulolakeihin ja siihen suomalaiseen perinteeseen, joka on antanut yhdelle etujärjestölle lain tasolle kirjoitetun oikeuden ja hallitukselle pakon sopia asioista tämän etujärjestön kanssa.

Maa- ja metsätalousvaliokunta oli sitä mieltä, että perustuslakivaliokunnalla on niin runsaasti kiireitä, että lausuntoa lain säätämisjärjestyksestä ei voida pyytää. Onneksi saimme käyttöömme professori Tuorin kirjallisen lausunnon, jossa todettiin yksioikoisesti, että asia on säätämisjärjestyksen kannalta hyvin ongelmallinen. Niinpä sitten kävi, että kun tämä oli kaksi kertaa perustuslakivaliokunnassa lausunnolla, me sosialidemokraatit olemme saaneet lävitse sellaisen historiallisen uudistuksen Suomen lainsäädäntöön, että enää Suomen hallituksen ei ole pakko sopia MTK:n kanssa maatalouspolitiikasta ja maataloustuen tasosta, niin kuin tähän asti on ollut.

Tämä on minusta hyvin kiinnostava asia sen takia, että tässä salissa koko tämän vaalikauden ajan on jatkuvasti kuultu siitä, kuinka ay-liikkeellä on liikaa valtaa tässä maassa. Mutta kertaakaan hallituspuolueet, kuten keskusta, eivät ole viitanneet siihen, että yhdellä etujärjestöllä on ollut vuosikymmenten oikeus, joka on tullut yksinkertaisessa lainsäädäntöjärjestyksessä,

sopia hallituksen kanssa oman alansa asioista. Minusta tämä on nyt selvä muutos kohti normaalia parlamentarismia. Tämän lakiesityksen 4 § on muutettu siihen muotoon, että MTK:n kanssa kyllä neuvotellaan kansallisesta tuesta, mutta jos neuvottelutulosta ei synny, valtioneuvosto voi itse päättää budjettiin kuuluvista rahasummista, ja eduskuntahan sitten päättää lopullisesti.

Haluan kiinnittää, arvoisat edustajat, huomiotanne tähän minusta aika merkittävään edistysaskeleeseen ja toisaalta tähän suomalaiseen kummajaiseen, joka on todella ollut sitä, että aina yksinkertaisessa lainsäädäntöjärjestyksessä on tällä tavalla rajoitettu valtioneuvoston norminantovaltaa aikaisemmin.

Ed. P u l l i a i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Iivari oli erittäin oikeassa siinä, että tämä maatalouden neuvottelutulos oli todella huono, ja se oli erityisen huono sen takia, että ei saatu EU:n rahoittamaa pohjoista tukivyöhykettä maatalouteen. Sen sijaan saatiin kansallinen mahdollisuus kompensoida se, että EU-rahoitusta ei saatu. Tästä on jo saatu erinomaisen hyvä näyttö, kuinka huono tämä neuvottelutulos todella olikaan, kun jo nyt on miljardi tästä kansallisesta paketista häipynyt taivaan tuuliin, kun mitään sidonnaisuutta kurssimuutoksiin ei tähän neuvottelutulokseen sisälly.

Kun tämä rakenteellinen havainto oli selvä, niin silloin valiokuntakäsittelyn aikana ehdotin, että tämä lakiehdotus tulisi hylätä. Nyt kun varsinainen pääasia on ratkaistu ja siinä me EU-jäsenyyden vastustajat olemme hävinneet, kuitenkin tarvitaan jonkinlainen ratkaisu maatalouden kansalliseen tukeen, kun EU:n rahoittamaa ei ole olemassa. Siinä mielessä tämä on pakko hyväksyä, vaikka nitisten, natisten ja kutisten.

Ed. A i t t o n i e m i (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ed. Iivari ilakoi siitä, että hän ja hänen ryhmänsä ovat nyt tehneet uraa uurtavaa jälkeä neuvottelusuhteissa. Hän ilmeisesti tarkoitti sitä, että kun palkansaajajärjestöt neuvottelevat palkkasopimuksistaan työnantajapuolen kanssa, niin on olemassa erikoinen tilanne, kun Suomessa maatalousjärjestö MTK neuvottelee valtioneuvoston kanssa siitä, minkälaiseksi muodostuu maataloustuottajan tulonmuodostus vuosittain. Tämä asiahan on ollut itsestäänselvä, koska toisaalla on olemassa selvät järjestöt, työnantajapuoli ja työntekijäpuoli ammattipuolella, mutta on kokonaan toinen asia se, että on myös MTK, joka edustaa tietynlaista palkansaajapuolta maatalousyrittäjien puolella. (Hälinää)

E n s i m m ä i n e n v a r a p u h e m i e s (koputtaa): Kehotan edustajia rauhoittumaan!

P u h u j a : Kuka olisi neuvotteluissa sitten vastapuolella, jollei valtioneuvosto, joka edustaa yhteiskuntaa, joka ostaa maataloustuottajien tuotteet? En minä tätä nyt niin historiallisena pitäisi, ed. Iivari, enkä tiedä, käsitinkö koko asiaa ollenkaan ihan oikeinkaan, mutta ei tämä ensimmäinen kerta ollut, ed. Iivari, kun minulle tällainen hama sattuu.

Ed. S a a r i o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Nyt on pakko ed. Iivarille sanoa, että kyllähän MTK tämän ratkaisun jälkeen on saanut melkoiset eurosuitset, ja sanoisin, että ehkäpä sen asema saattaa muuttua entisestä hyvin poikkeavaksi. Mutta nyt kyllä pyytäisin sosialidemokraateilta pientä kohtuullisuutta maatalouden kansallisen tukipaketin kohdalla, sillä se ei ole vielä ehtinyt edes astua voimaan. Sitä ei ole ehditty edes vielä kokeilla tässä maassa, ja puukkoa jo kierretään vanhassa leikkaushaavassa.

Tämä oli traumaattinen kokemus Suomen maataloudelle ja se oli traumaattinen kokemus veronmaksajille. Sanoisin, että ennen kuin lähdetään asettamaan mitään erillisiä yksityiskohtavaatimuksia, katsotaan, miten kansallinen tuki alkaa toimia. Me olemme laatineet puitelain, ja seuraavat hallitukset tulevat joka tapauksessa toimivaltansa puitteissa keskeisellä tavalla puuttumaan maatalouden toiminnan reunaehtoihin.

Ed. R i i h i j ä r v i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Eduskunta on tehnyt päätöksen Euroopan unioniin liittymisestä, ja nyt alkaa tulla lunta tupaan ja jäitä porstuaan.

Käsiteltävänä oleva laki on ainoa mahdollisuus, jolla voidaan kuitenkin turvata tässä tilanteessa puutarhatuottajien ja maatalouden harjoittajien toimeentulo. Ikävää vain, että me emme saaneet semmoista neuvottelutulosta, että olisimme saaneet edes omia rahojamme takaisin siinä mitassa, kuin niitä annetaan, mutta joka tapauksessa näen kansallisena velvollisuutena sen, että pidämme kiinni elintarvikeomavaraisuudesta, sillä maailman tilanne todellisuudessa on äärettömän huono elintarvikkeitten saannin suhteen.

Ed. Iivari (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Saario, ei ole mitään veitsen kääntämistä haavassa, kun ehdotan järjestelmää, jossa yhdessä mietitään vuoteen 96 mennessä Suomen maatalouden ja elintarviketalouden tulevaisuutta, sen sijaan että seuraava hallitus sopisi kahden kesken komission kanssa Brysselissä Suomen maatalouden erityistuesta. Minusta se on aikamoista kansallisen yhteisymmärryksen edistämistä, mitä ed. Lahikaisen ponteen sisältyy.

Ed. Aittoniemelle huomauttaisin, että puhuin siitä, että meillä on ollut järjestelmä, joka on aina yksinkertaistetussa säätämisjärjestyksessä säädetty ja jonka mukaan on lakipykälässä säädetty yhdelle etujärjestölle täysi oikeus olla päättämässä valtioneuvoston päätöksentekoon ja eduskunnan budjettivaltaan kuuluvista asioista.

Ed. S-L. Anttila (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Saarion puheenvuoroon on tällä kertaa helppo yhtyä. Muistuttaisin siitä, että eihän tämä järjestelmä ole ollut mitenkään poikkeuksellinen. Valtio on ollut työnantaja, ja tuottajajärjestö on ollut etujärjestö. Niin kaikki muutkin työehtosopimukset tässä maassa neuvotellaan työnantajan ja etujärjestön kesken. Eli tässä tapauksessa ei tätä asiaa pidä yhtään ihmetellä.

Muistuttaisin kuitenkin siitä, että edellisen pääministerin Sorsan johdollahan tähän maahan luotiin sellainen käytäntö, että tupopöydässä päätettiin hyvin paljon sellaisia asioita, jotka sitoivat eduskunnassa kansanedustajien kädet. Olen ollut tässä talossa tilanteessa, jossa silloinen pääministeri Sorsa ilmoitti, että yön aikana on hallituksen rivien suoristuttava, niin että se ja se asia menee läpi, koska se on tupopöydässä sovittu. Ei tämä mitään ihmeellistä ole. Minusta ei pidä hurskastella.

Ed. Ollila (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Aivan selvää tietysti on, että eduskunta tulee seuraamaan tämän valtuuslain käyttöön soveltamista jo ihan budjettienkin kautta. Yhdyn edustajien Aittoniemi ja Anttila selventävään näkemykseen siitä, että tässähän on kyse maatalouden tulojärjestelmästä, ja kun toinen neuvotteluosapuoli on valtio, niin ihan samalla tavalla sopiminen on ollut määriteltyä kuin muillakin työmarkkinoilla. Sielläkin täytyy molempien osapuolien asiat hyväksyä, ennen kuin sopimus tulee.

Mitä ed. Lahikaisen ponteen tulee, niin mielelläni senkin kuulisin, että voisi siitä alkaa keskustella.

Ed. Törnqvist (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On hyvä, että ed. Ollila ja muutamat muutkin edustajat tunnustivat vihdoin sen tosiasian, joka on ollut tiedossa jo kauan, että viljelijät eivät ole yrittäjiä, vaan työsuhteessa valtioon. Tämähän kävi aivan selkeästi ilmi äskeisessä keskustelussa, jonka mukaan työnantajaosapuolena on valtio ja MTK etujärjestönä on neuvottelemassa työehtosopimuksia. Päinvastaisiakin väitteitä on kuultu näiden vuosien aikana, mutta nyt tämä asia selvisi.

Ed. Lahikainen: Arvoisa puhemies! Käsittelyssämme on maatalouden kansallinen tukilaki, joka muodostaa perusrungon maatalouden sopeutumiselle uusissa oloissa. Näitä liittymissopimuksen mukaisia kansallisia tukia ovat siirtymäkauden tuki, pohjoinen tuki sekä kansallinen erityistuki. Siirtymäkauden tukia voidaan maksaa perusmaatalous- ja puutarhatuotteiden tuottajille viiden vuoden ajan liittymisestä lukien. Niin ikään pitkäaikaista pohjoista tukea voidaan maksaa 62 leveyspiirin pohjoispuolisilla alueilla sekä sen eteläpuolella sijaitsevilla EU:n komission hyväksymillä alueilla liittymissopimuksessa mainituin ehdoin. Tarkoituksena on edelleen, että pohjoisen tuen tasoa nostetaan siirtymäkauden tuen aletessa. Juuri tästä syystä me sosialidemokraatit olemme huolissamme lähinnä siitä, että tarvittavaa rakennemuutosta ei maataloudessa tapahdu ja näin tarvittava rakennekehitys sementoidaan paitsi ajallisesti myös markkamääräisesti.

Maa- ja metsätalousvaliokunta teki tähän hallituksen esitykseen käsittelyssään ponnen muotoon esityksiä. Ponnet ovat olleet yksimielisiä, ja niistä voimme edelleenkin olla yksimielisiä. Erityisen tyytyväinen olen siitä, että tukijärjestelmien tulee mahdollistaa maa- ja puutarhatalouden rakennekehitys ja järjestelmät eivät saa rohkaista tuotannon siirtymiseen epäedullisille alueille ja järjestelmien tulee tukea yrittäjäsuuntautunutta toimintaa ja niissä tulee mahdollisuuksien mukaan välttää yritystoimintaa passivoivia tukimuotoja.

Arvoisa puhemies! Vapautuva kilpailu ja Euroopan unionin tukijärjestelmä muuttavat merkittävästi Suomen elintarviketaloutta. Tuottajahintojen alenemisesta on esitetty erilaisia laskelmia. Ilmeistä onkin, että eri tiloilla tuottajahinto-

jen alenema on erilainen. Me puhumme keskimääräisestä 40 prosentin tuottajahintojen alenemisesta, mutta se varmasti vaihtelee. Tästä syystä myös meidän sosialidemokraattien mielestä tarvitaan tämän murroksen ajaksi myös maatalouden kansallisia tukitoimia.

Valiokunnan asiantuntijakuulemisessa on kuitenkin tullut ilmi, että varsin vaikeaa on tehdä pitäviä arvioita tuottajahintojen ja tuotantopanosten hintakehityksestä. Hallituksen arvioissa kansallisen tuen markkamääristä viiden vuoden ajaksi ei myöskään ole otettu huomioon maatalouden rakennekehitystä ja sen vaikutuksia tuen tarpeeseen. On siis todennäköistä, että nyt tehdyt arviot kansallisen tuen tarpeesta ovat ylimitoitettuja. Tästä syystä ehdotan perusteluissa lausuttavaksi:

"Eduskunta edellyttää, että vuoden 1996 alkuun mennessä laaditaan ohjelma maatalouden ja elintarviketeollisuuden kehittämisestä uusissa oloissa. Tällöin jäljellä olevan siirtymäkauden toimet ovat nykyistä paremmin arvioitavissa."

Haluaisin myös muistuttaa, että tämän lain aiemmassa käsittelyssä myös ministeri Pesälä on viitannut saman kaltaisen tutkimuksen tekemiseen.

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! En kannata ed. Lahikaisen tekemää perustelulausumaa. Kun hän puhui sementoimisesta, niin minä en oikein sitä ymmärrä tai sitten emme ymmärrä taas toisiamme. Maataloudellahan on tietysti laskettu tietty tuki, mitä maatalous tarvitsee, jotta se pystyisi jotenkin pysymään hengissä. Jos siirtymäkauden tuki laskee koko ajan esimerkiksi vuoteen 2000 mennessä, niin totta kai pysyvän tuen täytyy silloin nousta, jotta keskimääräinen tuki pidettäisiin kahden tukimuodon osalta sellaisena kuin on suunniteltu. Eräänä päivänä pysyvä tuki ottaa sen tehtävän, jota osittain hoitaa siirtymäkauden tuki tällä hetkellä. Tämähän pitäisi olla aivan selvä asia, eikä tässä ole mistään sementoinnista kysymys.

Mutta minä olisin toivonut, että ed. Lahikainen olisi hiukan kiinnittänyt huomiota niiden 15 prosentin viljelyalan viljelijöihin Etelä-Suomessa, jotka eivät saa mitään tukea, vaikka hinnat putoavat puoleen. Vuonna 1997 ryhdytään tutkimaan, onko voittamattomia vaikeuksia näiden alueiden tuotannossa. Niitä tulee varmasti olemaan, koska ympäristötuki, jolla yritetään jossain määrin lohdutella, merkitsee sitä, että tarvitaan myös investointeja. Saattaa olla, että investoinnit tulevat kalliimmaksi kuin saatava ympäristötuki, ja se vain huonontaa näiden viljelyalueiden asemaa. Ed. Lahikaisen olisi pitänyt hiukan kiinnittää huomiota myöskin tähän, että tällainen kannanotto olisi uskottava ja isänmaallinen.

Edustajat Vehkaoja ja Puisto merkitään läsnä oleviksi.

Ed. Pulliainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! En tule minäkään äänestämään tämän puolesta. Totean, että tässä olisi voinut rehellisyyden nimissä olla jälkimmäinen lause näin: " - - että tällöin jäljelle jääneen maatalouden tila olisi helpommin arvioitavissa."

Ed. Ala-Nissilä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! En tarkoin ymmärrä, mitä ed. Lahikainen tällä ponnellaan ajaa takaa, mutta olisin korostanut samaa, mitä ed. Aittoniemi puheenvuorossaan: nimenomaan eteläisen Suomen maatalouden tilannetta, kun tullaan Tampereen eteläpuolelle. Nyt tilanne on esimerkiksi sianliha- ja kananmunatuotannon osalta se, että lisähinnat poistuvat vuoden 1996 jälkeen, ja nyt tarvittaisiin välttämättä jo tässä vaiheessa tieto siitä, mikä vakavien vaikeuksien perusteella laadittava tukijärjestelmä on, joka vastaisi pohjoisen tuen järjestelmää Tampereen yläpuolella.

Nyt tilanne on se, että viljelijöiden pitäisi voida investoida, käyttää investointituki hyväkseen, mutta tämä epävarmuus on mielestäni ongelmallinen. Eteläisen Suomen elintarviketaloudesta, missä on periaatteessa parhaat edellytykset tuotantoon ja kulutukseen, meidän tulisi yhteisesti mielestäni kantaa huolta eduskunnassa ja lähteä jo tässä vaiheessa liikkeelle tukijärjestelmien luomiseksi.

Ed. S-L. Anttila (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Aittoniemi kiinnitti hyvin vakavaan asiaan huomiota, ja se on juuri 15 prosentin Suomi. Siinä mielessä todellakin asia etenee hitaasti, kun vasta vuonna 1996 pitäisi tehdä selvitys siitä, syntyykö jatkossa vakavia vaikeuksia; sen jälkeen saadaan mahdollisesti lupa maksaa tukea niiden vakavien vaikeuksien lieventämiseen.

Itse näen asian niin, ettei voida odottaa vuotta 1996, vaan valmistelut on käynnistettävä välittömästi, kun otetaan huomioon se, minkälainen

investointi- ja tilojen kehittämistarve jäsenyydestä seuraa. Minusta ei pidä tuijottaa siihen, että odotetaan kaksi vuotta, syntyykö vaikeuksia. Sitä ei 15 prosentin Suomi kestä.

Ed. Lahikainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Toivoisin, että edustajat lukisivat tarkemmin esittämäni ponnen. Siinä nimenomaan todetaan, että vuoteen 1996 mennessä laaditaan ohjelma, mikä tarkoittaa sitä, että välittömästi ryhdytään tarkastelemaan maatalouden sopeutumista tässä uudessa tilanteessa ja ryhdytään myös tarpeellisiin toimenpiteisiin.

Ed. Rajamäki: Arvoisa puhemies! Ed. Iivari toi keskeisesti esille hyvin suuren asian, joka on unohdettu keskustelussa. Se liittyy nimenomaan maataloustulon ja maatalouspolitiikan sopimisjärjestelmään. Vanha maan tapa on ollut, että MTK:n ja maataloustuottajien rooli on ollut hyvin vahva sopimusjärjestelmien kehittämisessä. Tietysti varsinkin silloin, kun on ollut keskustajohtoinen ja keskustavetoinen hallitus, voi sanoa, että se on ollut lähes MTK:n johtama. Maatalousneuvotteluissa maa- ja metsätalousministeriön ollessa vastapuolella ei voi sanoa, että molemmin puolin kovin erinäköiset miehet ovat istuneet, ja asiat on ollut varsin helppo sopia.

Tässä yritettiin kirjata uuteen EU-aikaiseen rakennelainsäädäntöön periaate siitä, että valtioneuvoston eli hallituksen pitää MTK:n kanssa sopia ja vasta sitten esittää komissiolle paljonko MTK haluaa rahaa. Tämä on aika uskomaton järjestely lakiteknisesti ja tarkoittaa sitä, että MTK käytännössä päättää, paljonko se tukea kenties tarvitsisi. Tämä rakennelma onneksi purkautui.

Toinen erikoisuus oli se, että myöskin lähinnä keskustan piirissä ja MTK:n taholla oli niitä, jotka olisivat halunneet lisäksi vielä niin, että tuen pitäisi aina tulla EU:lta komission vahvistaman enimmäismäärän mukaan, ilman että Suomen eduskunta voisi itse valtiontaloudellisista tai muista syistä harkita toisenlaistakin mitoitusta. Tässä haluttiin kyllä kieltämättä sementoida myös EU-rahat ja -tuki sillä tavalla ettei Suomen eduskunnalla olisi itsenäistä budjettivaltaa. Tätä vaatineissa oli hyvin paljon EU-vastustajia, jotka vastustivat EU-jäsenyyttä nimenomaan sillä perusteella, että eduskunnan asema ja päätösvalta heikkenee, mutta tässä he olivat valmiita heikentämässä sitä ja vaativat, että Bryssel päättää eikä Suomi. Ristiriita oli ilmeinen.

Joka tapauksessa tässä syntyy hyvin monenlaisia arvioitavia asioita lähiaikoina, nimenomaan EU:n tuen päälle tulevan kotimaisen sisäpoliittisen tukirakennelman vaikutusten arvioimisessa. On selvää, että kun EU:n maatalouspolitiikka ei riittävästi ota huomioon Suomen satotasojen ja kasvuaikojen eroja ja olosuhteitamme, niin on luonnollista, että joudumme rakentamaan kotoista tukimallia.

Yhtä lailla kuin sosialidemokraatit myös Maatalouden taloudellinen tutkimuslaitos ja monet muut alan asiantuntijat ja professorit kiinnittivät erittäin voimakkaasti huomiota siihen, että maatalouden EU-tukipaketti perustui pitkälti vuoden 1993 tuotanto- ja tuotantopanosmääriin. Tästä lähtökohdasta, kun vuodesta 1993 johtuen joudutaan tekemään hyvin monenlaisia olettamuksia, myös viljelijöiden tulotasoon EU-tilanteessa jää hyvin paljon kysymyksenalaisia asioita.

Kun ajatellaan maataloustuotannon kehitystä lähitulevaisuudessa, on selvää, että markkinahinnat muuttuvat huomattavasti, mutta myös tuotantopanosten, erityisesti keskeisen tuotantopanoksen rehun, hinnat alenevat voimakkaasti, samoin kuin lannoitteiden ja monien muiden hinnat. Kokonaisuudessaan eri tuotantosuuntien välillä ja tuotantosuuntien sisällä tilanteet vaihtelevat. Joudutaan tietysti hyvin kaavamaisilla malleilla asiaa lähestymään ja saatetaan antaa tukea jonnekin liikaa, jopa nykyistä enemmän, kun jossakin taas syntyy ongelmia. Erityisesti tietysti viljan viljelyn kehitys jatkossa on ehkä suurin ongelma, siinä mielessä että sen arviointi on hyvin vaikeaa. Edelleen tietysti cap-reformi tulee jossakin määrin kesannointia pienentämään ja viljan viljelysala nousee nykyisestä tasosta ja silloin myös ilmeisesti viljan tuotannon määrä. Kaikki nämäasiat on ratkaistava, samoin kuin kotieläintuotannon kehittämismahdollisuudet. Varsinkin nyt, kun neuvottelukiintiö kotieläintuotannossa ja maidossa jäi pienemmäksi käytännössä kuin nykyinen kiintiömäärä, se aikaansaa tarvetta arvioida asioita uudestaan. Yhtä lailla sianlihan ja kananmunien markkinahintojen voimakas putoaminen ja kotoisen rehun osuuden vaikutus ovat hyvin keskeisiä arvioitavia asioita uudessa, muuttuneessa tilanteessa.

Me sosialidemokraatit olemme katsoneet, että tämä puitelaki eli rakennelaki on raami. Sen sisällä on tietysti olennaista, miten erilaisia tuotantolinjoja ja maatalouden tukilinjoja vedetään, kuin myös se, miten ne mitoitetaan. Se, että nykyisistä — tämän vuoden talousarviorahoista —

tuen määrä kasvaa, pitää sisällään juuri laskentaan ja laskentamalliin liittyviä tekijöitä, jotka ovat nostaneet tuen tarpeettoman korkeaksi. Myös Maatalouden tutkimuslaitoksen taholta todettiin tämä sosialidemokraattien näkemys kauniisti toteamalla, että talousarvioesitys on tuskin aliarvioitu EU-tukipaketin osalta. Paljon kauniimmin se on tietysti sanottu kuin me sosialidemokraatit, jotka olemme sanoneet, että se on rajusti ylimitoitettu, ainakin 2 miljardilla markalla, tänä aikana, jolloin joka puolella, sosiaalipolitiikassa ym., säästetään. Muun muassa pinta-alan ja eläinten lukumäärän mukaiset tuet on laskettu EU-sopimuksen maksimimäärien mukaisesti.

Arviointiin vaikuttaa edelleen jatkossa se, mikä Suomen markan kurssi tulee olemaan. Se on epävarmuustekijä tietysti myös tältä osin, koska ecumääräisinä nämä EU:lta saatavat tuet meille tulevat. Myös tietysti tulevaan sopeutumiseen ja maatalouden sisäiseen ja maaseudun kehittämiseen vaikuttaa tämänhetkinen lähtökohtatilanne. Meille on, puuttumatta rehuviljan ylituotantoon, jäänyt erittäin ikävä perintö tästä vanhakantaisesta maatalouspolitiikasta. Se on yli 4 miljardin markan vienti- ja markkinoimismaksuperintö, josta viljan osuus on yli puolet. Se kohdistuu erittäin voimakkaasti tietysti veronmaksajien ohella myös kotieläintuottajiin ja tuottajiin yleensä. Samaan aikaan kuitenkin on vapautettu sianlihan tuottajat ja viljantuottajat markkinoimismaksuista koko vuoden osalta, huippunopeasti, jopa sianlihan tuottajat perustellen jo päättyneellä elintarvikealan lakolla ja työsululla. Eli EU:lla myös perusteltiin asioita, jotka koskivat tämän vuoden kotoisen tuotannon rahoitusta.

Täytyy sanoa, kun ed. Saario puhui traumaattisista kokemuksista, että kokoomukselle on varmaan ollut traumaattista olla eräiltä osin tätä sopeuttamispakettia rakentamassa, koska tässä sisäpoliittisessa maatalouden tuessa on suhteessa muihin väestöryhmiin hyvin kyseenalaisia tukielementtejä. Kokoomus ei kavahtanut silloinkaan, kun esimerkiksi maanviljelijöille tehtiin muista yrittäjistä ja asuntovelallisista poikkeava erityisen edullinen velkasaneerauslaki, jossa valtio ottaa velkojakin hoidettavaksi, tai kun tehtiin yli 280 000 markan veloista puolet jopa verovähennyskelpoiseksi ns. elinkelpoisille tiloille, nehän sitä lainaa ovat saaneet. Kaiken huippuna on RKP:läinen osuus tässä kotimaisessa rahastuksessa, eli tehtiin kasvihuoneviljelijöille ja Ahvenanmaan omenanviljelijöille erityinen lopettamistuki enintään 500 000 markkaa per yrittäjä. Käytetään yli 80 miljoonaa markkaa rahaa tähän kahtena seuraavana vuonna, näin arvioidaan. Meillä on ilmeisesti tehty jo suunnitelmat, miten 2/3 Ahvenanmaan omenapuista kyseisissä tapauksissa hakataan poikki.

Kun arvioidaan näiden tukien määriä, täytyy kai nyt vihdoin olla Suomessa kykyä katsoa eteenpäin kasvu- ja työllisyyspainotteisesti eikä sillä tavoin, miten vanhoille rakenteisille tai hanskoja tiskiin heittäville erityisesti rahaa voidaan maksaa. Silloin tulee kysymykseen juuri se, että ei tule maaseutua alas ajavia toimia erityisesti tukea vaan tulee tukea maaseudun kehitystä ja työllisyyttä tukevia toimia.

Yhtä lailla tähän liittyy pienenä esimerkkinä vain se, onko perusteltua jatkossa tukea myöskään metsitystä palkkioilla sellaisissa tapauksissa, joissa maataloutta ajetaan alas tai muutenkin lopetettaisiin viljelyä. Eikö nimenmaan metsätalouteen suuntautuvia tulisi tukea metsitystuella ym.

Myös hyvin keskeinen on tämä luomumahdollisuuden ja luonnonmukaisen tuotannon laadullisten kilpailuvahvuuksiemme hyväksikäyttäminen, ja siinä myös ympäristötukea tulisi enemmän käyttää. Uskon, että Etelä-Suomessa myös tältä puolelta luonnonmukaisen tuotannon ja jalosteiden markkinoinnin kautta on selviytymisen mahdollisuudet paremmat.

Arvoisa puhemies! Ed. Lahikaisen esittämä lausuma vastaa sosialidemokraattien myös valiokunnassa ja muissa yhteyksissä ottamaa selkeätä kantaa siitä, että me emme tiedä tarkalleen tuen suuntautumista maatalouden sisällä, emme tarkalleen tiedä, minkälaisiin haasteisiin eri tuotantosuunnissa tai alueilla on jouduttava vastaamaan. Kyse ei ole pelkästään siitä, että kankkulan kaivoon rahan valuttamisen sijasta sitä on suunnattava eteenpäin katsovaan, työllisyyttä parantavaan suuntaan, vaan kysymys on myös siitä, että voisimme reagoida kansallisesti ja kotimaisesti niihin ongelmiin, joita äsken nopeasti läpikäymilläni tuotantosuunnilla varmasti tulee ilmenemään.

Tämän takia aivan maaseudun itsensä tähden kannatan ed. Lahikaisen lausumaehdotusta siitä, että tähän asiaan palataan mahdollisimman nopeasti.

Edustajat Kemppainen ja Kuittinen merkitään läsnä oleviksi.

Ed. Laine: Rouva puhemies! Olen aikaisemmissa puheenvuoroissani myös todennut sen, miten Suomen neuvottelutulos oli huono. Erityisesti siitä kärsii maatalous, tässä tapauksessa nyt maa- ja puutarhatalous, koska sitä koskevaa lainsäädäntöä käsitellään. Kun näin on, näiden kansallisten tukien toteuttaminen on noussut välttämättömäksi, vaikka luulen, etteivät ne ratkaise tätä ongelmaa.

Ed. Iivari sanoi, että sosialidemokraatit ovat saaneet aikaan tässä sellaisen muutoksen, että MTK:ta ei enää kuunnella. En minä halua himmentää sitä kruunua, mutta, ed. Iivari, se oli eduskunnan perustuslakivaliokunta, joka katsoi, että näin ei todella voida menetellä, koska ei laissa tunneta sellaista norminantajaa kuin MTK. Perustuslakivaliokunta esitti tämän kohdan muutettavaksi. Maa- ja metsätalousvaliokunta on tuon muutoksen sitten tehnyt. Tosin perustuslakivaliokunnan mietintöön liittyi neljän keskustalaisen sekä valiokunnan puheenjohtajan eriävä mielipide tältä osin.

Ed. Rajamäki sanoi, että ne puoltavat tätä esitystä, jotka ovat korostaneet itsenäisen budjettivallan tarvetta. Totean tämän johdosta, että kyllä tämä hyväksytty laki toisen käsittelyn mukaisena edellyttää, että Euroopan yhteisöjen komission luvan mukaisina tuet maksetaan. Eli tämä juuri sitoo eduskunnan budjettivaltaa.

Ed. Ranta merkitään läsnä olevaksi.

Ed. Ollila (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Laine perusteli tuen tarpeen aivan oikein. Eli tällä yritetään edes jollakin tavoin turvata maatalousväestön toimeentulo tilanteessa, jossa hinnat putoavat, kuten täällä on todettu, noin 40 prosentilla. Tästä perusasiastahan täällä sinänsä vallitsee yksimielisyys, mutta en voi tässä yhteydessä olla paheksumatta sitä, että ed. Rajamäki tätä hyvää tavoitetta kutsuu rahojen pistämiseksi kankkulan kaivoon. Se on minusta hiukan asiatonta.

Ed. Iivari (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olen hyvin pahoillani siitä, että en muistanut kiittää perustuslakivaliokuntaa sen hyvästä lausunnosta.

Ed. Mäkipää: Arvoisa puhemies! On syytä todeta, että olemme tähän lakiesitykseen suhtautuneet nuivasti. Mutta koska eduskunnan enemmistö päätti, että EU:hun mennään vuoden alusta, katsomme, että ei ole mitään muuta mahdollisuutta kuin hyväksyä tämä lakiesitys.

Mielestäni ed. Lahikaisen esitys on siinäkin mielessä hyvä, että kyllä eduskunnan on ensi vuoden aikana hyvä käydä keskustelua siitä, kuinka maataloutta ja metsätaloutta kehitetään ja mitä me haluamme maaseudulle tehdä. Tiedämme, että tänä päivänä EU:n budjetista noin 50 prosenttia tulee maatalouden erilaisiin tukiin. Asiantuntijoiden mukaan kuitenkin maatalouden tuki vähenee huomattavasti. Uskon, että meidän on ensi vuonna — ja ketä täällä seuraavassa eduskunnassa on — tarpeellista keskustella näistä suurista maa- ja metsätalousalaan kuuluvista asioista.

Eli kannatan ja kannatamme ed. Lahikaisen tekemää ehdotusta.

Ed. Lehtinen merkitään läsnä olevaksi.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Ensimmäinen varapuhemies: Keskustelussa on ed. Lahikainen ed. Rajamäen kannattamana ehdottanut perusteluissa lausuttavaksi: "Eduskunta edellyttää, että vuoden 1996 alkuun mennessä laaditaan ohjelma maatalouden ja elintarviketeollisuuden kehittämisestä uusissa oloissa. Tällöin jäljellä olevan siirtymäkauden toimet ovat nykyistä paremmin arvioitavissa."

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Ensimmäinen varapuhemies: Lopuksi päätetään perustelulausumaehdotuksesta.

Äänestys ja päätös:

Mietintö "jaa", ed. Lahikaisen ehdotus "ei".

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 91 jaa- ja 62 ei-ääntä; poissa 46. (Ään. 1)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Asia on loppuun käsitelty.

Poisto päiväjärjestyksestä

Ensimmäinen varapuhemies: Päiväjärjestyksestä poistetaan 2) asia.

---

3) Ehdotus Suomen liittymisestä Euroopan avaruusjärjestöä koskevaan yleissopimukseen tehdyn Suomen ja Euroopan avaruusjärjestön välisen sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä

Ainoa käsittely
Hallituksen esitys n:o 189
Ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 10

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 10.

Keskustelu:

Ed. Tiuri: Arvoisa puhemies! On kiitettävä edellistä ja nykyistä hallitusta siitä, että Suomi viimeinkin on täysivaltaisesti mukana Euroopan avaruusyhteistyössä. 25 vuotta sitten olin puheenjohtajana komiteassa, joka esitti, että Suomen pitäisi liittyä mukaan Euroopan avaruustoimintaan. Silloin sitä ei saatu aikaan. Ilmeisesti siihen liittyi joitakin poliittisiakin näkökohtia, joita en silloin kylläkään ymmärtänyt.

Suomi olisi nyt paljon pidemmällä tekniikassa, jos olisimme liittyneet mukaan silloin, kun komitea sitä esitti. Nyt meillä on korkea aika päästä mukaan. Erityisesti haluan korostaa sitä, että avaruustutkimus tuottaa tietoa, jota meidän teollisuutemme käyttää viiden tai kymmenen vuoden kuluttua hyväkseen normaalissa tekniikassa. Osa avaruustoiminnasta on tieteellistä perustutkimusta, osa on selvää tavoitetutkimusta, osa tuotekehitystä ja teollista toimintaa. Esa on keskittynyt avaruustutkimuksen sovellusten kehittämiseen ja avaruustoiminnan käynnissä pitämiseen.

Kaiken kaikkiaan Suomi hyötyy heti täysjäsensopimuksesta siten, että teollinen palaute nousee parillakymmenellä miljoonalla markalla ja suomalaiset tutkimuslaitokset pääsevät mukaan avaruuden perusteknologian kehittämisohjelmiin. Nämä ohjelmat ovat juuri uutta tietoa luovaa osuutta. Suomella on jo teollista toimintaa avaruusalalla teollisuudessakin, mutta se on lähinnä suuntautunut avaruustoimintaa palvelevaan tuotantoon. Meillä on satelliittitietoliikennelaitteita valmistavia yrityksiä, kaukokartoitusalan kuvankäsittelyyn ja ohjelmistoihin keskittyneitä yrityksiä ja vastaavia. Avaruussovellutuksista tullaan saamaan tulevaisuudessa runsaasti käytännön hyötyä, kun suomalaiset palveluyritykset ja muut voivat käyttää niitä hyväksi.

On todettava, että kun Suomi on tullut myöhään mukaan avaruustoimintaan, olemme kehityksessä aikamoisen hyppäyksen edessä täysjäseneksi liittyessämme. Siitä syystä aivan heti ei saada täyttä hyötyä, mutta muutaman vuoden tähtäyksellä olemme varmasti jo tehokkaasti mukana. Kannatan lämpimästi sopimuksen hyväksymistä.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Mietintö hyväksytään.

Asia on loppuun käsitelty.

4) Ehdotus Pohjoismaiden Investointipankille annetun valtion takauksen korottamisesta

Ainoa käsittely
Hallituksen esitys n:o 193
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 61

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 61.

Keskustelua ei synny.

Valtion takaus hyväksytään mietinnön mukaisena.

Asia on loppuun käsitelty.

5) Ehdotus valtion asuntorahaston varainhankintavaltuuksista vuonna 1995

Ainoa käsittely
Hallituksen esitys n:o 194
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 62

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 62.

Keskustelua ei synny.

Varainhankintavaltuudet hyväksytään mietinnön mukaisina.

Asia on loppuun käsitelty.

6) Ehdotus Suomen, Norjan ja Ruotsin välillä Pohjoiskalotin koulutussäätiötä koskevan sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä

Ainoa käsittely
Hallituksen esitys n:o 246
Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 18

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on sivistysvaliokunnan mietintö n:o 18.

Keskustelua ei synny.

Mietintö hyväksytään.

Asia on loppuun käsitelty.

7) Ehdotus Oy Sisu-Auto Ab:n koti- ja ulkomaisten lainojen valtion takauksista

Ainoa käsittely
Hallituksen esitys n:o 95
Talousvaliokunnan mietintö n:o 32

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on talousvaliokunnan mietintö n:o 32.

Keskustelu:

Ed. Kaarilahti: Arvoisa puhemies! Tähän hallituksen esitykseen ja talousvaliokunnan mietintöön liittyen on luonnollista, että yritystoimintaan liittyy vapaus tehdä kauppaa kenen kanssa haluaa. Kyse on nyt kuitenkin valtionyhtiöistä tai -konsernista. Kun valtioneuvosto määrää esityksen perusteella ehdot, jotka liittyvät lähinnä talouspuoleen, näihin ehtoihin kyllä tulisi myös sisällyttää joko rajoitus tai jopa kaupankäynnin kieltäminen mm. sotilasajoneuvojen osalta niiden maiden kanssa, jotka loukkaavat selkeästi ihmisoikeuksia. Tällaisia maita kyseisen konsernin tapauksessa on mm. Turkki, miehistönkuljetusautojen eli ns. Pasien myyminen Turkkiin, jossa autoja käytetään sisällissodassa selkeästi kurdiväestön ihmisoikeuksia vastaan. Vähintään valtioneuvosto ja eduskunta voisivat velvoittaa kyseisen konsernin, yhtiön, hallintoneuvoston jäseniä nostamaan tämän asian esille.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Valtion takaukset hyväksytään mietinnön mukaisina.

Asia on loppuun käsitelty.

8) Ehdotus laiksi haastemieslain 6 §:n muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 232
Lakivaliokunnan mietintö n:o 14

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on lakivaliokunnan mietintö n:o 14.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

9) Ehdotus laiksi tapaturma- ja liikennevakuutuslaitoksilta vuodelta 1995 perittävästä maksusta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 179
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 60

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 60.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

10) Ehdotus laiksi arvonlisäverolain muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 222
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 63

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 63.

Keskustelu:

Ed. Luukkainen: Arvoisa puhemies! Tämän esityksen pääsisältöhän on se, että alku-

tuottajat liitetään arvonlisäveron piiriin ja elintarvikkeiden verokanta määritellään 12 prosentiksi, mutta siirtymäkautena vuosina 95—97, eli siis kolmen vuoden ajan elintarvikkeiden verokanta esitetään kuitenkin 17 prosentiksi ja lisäksi tarjoilutoimintaan ja henkilöstöruokalatoimintaan esitetään sovellettavaksi maksimiverokantaa eli 22:ta prosenttia. Paitsi siirtymäkauteen niin myös tarjoilu- ja henkilöstöruokalatoiminnan verokantaan kuin myös esityksen muutamaan muuhunkin kohtaan liittyy huomattavia ongelmia ja epäkohtia, ja niistä tässä tulee muutama seikka esille.

Ensinnäkin alkutuotantovähennysjärjestelmästä: Oikeastaan tämän hallituksen esityksen paras anti on se, että alkutuotantovähennysjärjestelmästä luovutaan ja yksilöllinen verovelvollisuus säädetään alkutuottajille. Tämä vähennysjärjestelmähän on ollut kovin kirjava, ja eri elintarvikkeiden verokannat ovat olleet hyvin erisuuruisia. Tältä osin hallituksen esitys harmonisoi verotusta ja on siksi oikeaan osunut.

Mutta elintarvikkeiden verokannan siirtymäkausi on erittäin ongelmallinen. Minusta elintarvikkeiden verokannan tulisi olla 12 prosenttia ihan alun alkaen ilman minkäänlaista siirtymäkautta. Sen valtiontaloudellinen vaikutus on noin pari miljardia vuodessa, mikä voidaan hyvin helposti kerätä esimerkiksi ympäristö- ja saasteveroilla ja näin siirtää verotuksen painopistettä elintarvikkeilta eli kotitalouksilta ja kuluttajilta teollisuuden piiriin.

EU:n jäsenvaltioissahan on yleisesti Tanskaa lukuun ottamatta elintarvikkeiden verokanta alle 10 prosenttia. Keskiarvo on 5 prosentin paikkeilla ja useimmissa maissa todellakin lähempänä 5:tä kuin 10:tä prosenttia, eli pysyväksikin ehdotettu 12 prosentin verokanta on EU-vertailussa korkea ja siirtymäkaudeksi esitetty 17 prosentin verokanta aivan kohtuuton verrattuna muihin maihin.

Toinen ongelma koskee omaa käyttöä. Ensinnäkään se ajatus ei lainkaan sovi arvonlisämalliin, että oma käyttö, tietty osa, olisi verovapaata. Tässähän on kyse siitä, että tavaran tai palvelun ottamisesta omaan käyttöön ei suoritettaisi veroa, jos elinkeinonharjoittaja ottaa sitä vähäisessä määrin omaan tai perheensä yksityiseen käyttöön. Vähäiseen käyttöön on esitetty noin 5 000 markan rajaa vuodessa.

Tuntuu siltä, että tämä säännös on tehty mittatilaustyönä maatalouden harjoittajille. Kun maatalouden omasta käytöstä ei makseta tuloveroa, tällä perusteella on vaadittu vapautusta myös arvonlisäverosta. Kun tästä tuli julkinen kädenvääntö, erivapaus laajennettiin koskemaan myös muita elinkeinoja. Mutta oman käytön seuranta ja valvonta on erittäin vaikeaa ja nimenomaan erittäin vaikeaa maatalouden osalta, koska maatalous ei ole kirjanpitovelvollista.

Näkemykseni on, että jos oman käytön verottomuus sallitaan, sen ehtona tulisi olla sen, että yksiköt ovat kirjanpitovelvollisia. Minusta oman käytön vapauttamiselle arvonlisäverosta ei ole riittäviä perusteita ensinnäkään siksi, että käytön valvonta on mahdotonta, ja toiseksi siksikään, että se verovapaus johtaa eriarvoisuuteen, koska oikeus siihen riippuu yritysmuodosta. Esimerkiksi jossain voi olla samassakin kiinteistössä pari parturia vierekkäin. Näillä on erilainen verokohtelu, jos toinen toimii elinkeinonharjoittajana ja toinen yhtiönä.

Koska liikevaihtoveron voimassa ollessa omasta käytöstä on aina maksettu veroa, minusta nykykäytäntöä ei tältä osin ole syytä muuttaa, varsinkaan kun nykykäytännössä ei ole ollut ongelmia. Sillä, että oma käyttö nyt säädettäisiin verovapaaksi, houkutellaan yrityksiä veronkiertoon, ja se on omiaan heikentämään veromoraalia yleisemminkin. Tälläkään hetkellä veromoraali ei ole kovin korkea. Sen lisäksi on muistettava, että oman käytön verovapaus on vastoin EU:n kuudetta arvonlisäverodirektiiviä, eikä Suomi ole jäsenyysneuvotteluissa pyytänyt tästä asiasta poikkeusta verotukseen. On erikoista, että toisissa asioissa hallitus tiukkaakin tiukemmin haluaa noudatettavaksi EU-direktiivejä, mutta toisissa asioissa taas sivuuttaa ne aivan täysin.

Mitä tulee tarjoilutoimintaan, henkilöstö- ja oppilasruokalatoiminta on ollut tähän asti verovapaata Suomessa, ja hallitus nyt saattaa nämä toiminnat veronalaisiksi. Tässä asiassa hallitus perustelee veronalaisuutta sillä, että EU:n kuudes arvonlisäverodirektiivi näin edellyttää. Mutta kuitenkin monissa EU:n jäsenvaltioissa, kuten Saksassa ja Ranskassa, henkilöstö- ja oppilasruokailu on arvonlisäverovapaata. On vain suomalaisten neuvottelijoiden eli Suomen hallituksen taitamattomuutta tai huolimattomuutta, ettei Suomelle neuvoteltu oikeutta tähän poikkeukseen. Samanaikaisesti Itävalta kuitenkin hoiti asian omalta osaltaan ja siellä tämä toiminta voi jatkua siis verovapaana.

Euroopan unionihan sallii jäsenvaltion jatkaa ennen jäseneksi tulemista vallinnutta käytäntöä, jos siitä on neuvotteluissa sovittu. EU:lla tuskin

on varsinaista intressiä puuttua Suomen arvonlisäverotukseen tältä osin, joten minusta Suomen ei kannattaisi näytellä tässä luokan kuuliaisinta oppilasta ja säätää tälle toiminnalle maksimiverokantaa. Minusta Suomi voisi avoimesti tunnustaa neuvotteluissa tehdyn virheen ja pyrkiä jatkamaan verovapautta henkilöstö- ja oppilasruokalatoiminnan osalta.

Opiskelija- ja työpaikkaruokailun säilymisellä verovapaana — se olisi verovapaata, verovapaus myös säilyisi — on huomattava kansanterveydellinen merkitys. Arvonlisäveron lisääminen nyt aterioiden hintoihin vaarantaa sekä opiskelijaruokailun että työpaikkaruokailun.

Sitä paitsi joissakin olosuhteissahan tätä veroa on helppo kiertääkin, koska einesten verokanta on alhaisempi. Eli tässä tulee nyt esille se ristiriita, mikä hallituksen esityksessä on elintarvikkeiden osalta. Jos työpaikkaruokalan kylkeen perustetaan einestiski, siitä voi ostaa lämmitettyjä ruokia halvemmalla verokannalla ja syödä niitä muissa tiloissa.

Ongelmallista on myös se, miten tullaan suhtautumaan ns. hampurilaisravintoloihin ja noutopizzerioihin ja muihin pikaruokapaikkoihin, koska ulos vietäessä niiden kaikki ateriat ovat alemman verokannan eli 12 prosentin verokannan alaisia, mutta jos syödään ravintolassa tai baarissa sisällä, verokanta on 22 prosenttia. Järkevän jätepolitiikan kannalta pikaruokapaikkojen suosinta olisi nurinkurista. Miten verottaja tulee suhtautumaan siihen, jos syö puolet pizzasta paikalla ja ottaa puolet doggy bagissa mukaan? Silloinhan veron pitää olla erilainen eri osille sitä samaa pizzaa.

Tarjoilutoimintaan liittyy vielä kolmaskin kummallisuus: Myös arvonlisäverottoman toiminnan yhteydessä järjestetty henkilöstöruokailu olisi omana käyttönä verollista toimintaa ja säännös koskisi myös yleishyödyllisiä yhteisöjä sikäli kuin yhteisö on arvonlisäverovelvollinen. Minusta tämän pitäisi olla niin, että jos kerran tämmöinen yhteisö myy palvelut henkilökunnalleen käypään hintaan, palvelutarjoilun pitäisi olla silloin verovapaata.

Samoin muun tarjoilutoiminnan kuin oppilas- ja henkilöstöruokalatoiminnan verokanta pitäisi miettiä uudestaan. Sen pitäisi olla alempi, kuin mitä nyt hallitus esittää, koska tarjoilutoiminnan verotus, jos se näin säädetään kuin tässä on, on huomattavan kaukana kansainvälisestä tasosta. Sillä, että Suomi verottaisi tätä toimintaa kireämmin ja korkeammin kuin muissa maissa, on merkitystä matkailun, palvelualojen työllisyyden ja kauppataseen kannalta. Näkemykseni on, että kaikelle ravitsemustoiminnalle pitäisi säätää 12 prosentin verokanta.

Arvoisa puhemies! Tulen lakiesityksen toisessa käsittelyssä esittämään, että käsittelyn pohjaksi otettaisiin vastalauseen mukainen esitys, joka siis tiivistettynä pitää sisällään ensinnäkin sen, että elintarvikkeiden verokannaksi säädetään 12 prosenttia ilman siirtymäkautta, toiseksi sen, että oppilas- ja työpaikkaruokalatoiminta olisi edelleen verovapaata, kolmanneksi sen, että tarjoilutoiminnan verokanta olisi 12 prosenttia ja neljänneksi sen, että oman käytön verovapaus poistettaisiin.

Ed. A l a - N i s s i l ä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Luukkaisen puheenvuoron johdosta haluaisin ensinnäkin todeta sen, että oppilasruokailuasiahan on valiokunnan mietinnössä varsin pitkälle korjattu, kun siinä on ylläpitäjästä riippumatta koko nuorisoasteen oppilasruokailu arvonlisäverotuksen ulkopuolella ja toisaalta taas korkeakouluruokailun osalta on edellytetty, mikä tullaan toteuttamaankin, erillistä kompensaatiota.

Ed. Luukkainen otti esille myös työpaikkaruokailun, mikä on sinällään tärkeä kysymys. Siitä paljon valiokunnan verojaostossa keskusteltiin, olisiko löytynyt mahdollisuuksia tulla verokannassa alas esimerkiksi 17 prosenttiin saakka. Ed. Luukkainen tuli 12 prosenttiin saakka, mikä on tietysti aina veronmaksajan kannalta parempi. Jää vain kysymään, miten kaikki nämä hyvät asiat rahoitettaisiin tässä tilanteessa, kun valtiontalous on erittäin tiukoilla. Meidän pitäisi budjetista yhteisesti pitää kiinni. On myös todettava, että jos mennään työpaikkaruokailussa kovin paljon erilaiseen verokantaan kuin ravintolatoiminnassa, niin tästäkin aiheutuu eriarvoisuutta, mitä ei voida pitää hyvänä.

Ed. L u u k k a i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Vastaan ed. Ala-Nissilälle. Minusta ei riitä se, että keskiaste on hoidettu ja sitten rakennetaan erilaisia järjestelmiä korkeakoulujen puolelle, kun yksinkertaisempaa olisi se, että hoidetaan samalla lailla kaikki oppilasruokailukuviot.

Sitä paitsi en ole esittänyt, työpaikkaruokailuun 12:ta prosenttia tai mitään muutakaan prosenttia, vaan nimenomaan sen pitäisi olla nolla elikkä nykyinen käytäntö jatkuisi elikkä työpaikka- ja oppilasruokailu olisi verovapaata jatkossa, niin kuin se on nytkin, mikä olisi myös

EU-kuvioissa aivan mahdollista, koska EU:ssa on monissa maissa tällaiset järjestelmät. Kyse on vain siitä, että hallitus, kun EU-neuvotteluissa lähinnä neuvotteli vain maatalousasioita, ei huomannut, että tässä yhteiskunnassa on muitakin ongelmia ja kysymyksiä, jotka olisi pitänyt hoitaa.

Ed. Backman: Arvoisa puhemies! Tämä esitys on yksi osa arvonlisäverouudistuskokonaisuutta. Tänne eduskunnan suureen saliin on vielä tulossa EU-jäsenyyteen liittyen suurempi paketti, jossa arvonlisäverolainsäädäntö melkein pykälä-pykälältä uusitaan, vaikka edellisestä suuresta remontista onkin aikaa vasta vuoden verran.

Tältä osin on syytä todeta, että tämä uudistus on päälinjauksiltaan arvonlisäverojärjestelmään hyvä. Se muuttaa erityisesti maatalouden erityiskohtelua siten, että hyvin vaikeasta, moniselitteisestä alkutuotevähennysjärjestelmästä päästään eroon. Tältä osin itse verojärjestelmän yksinkertaistumisen kautta uudistus on hyväksyttävä.

Sitä vastoin tässä muutetaan eri alojen verosuhteita siten, että erityisesti työpaikkaruokailuun kohdistuu jatkossa nykyiseen nähden huomattavasti suurempi verorasitus. Tältä osin sosialidemokraattien pääpainopiste tämän lain valiokuntakäsittelyssä on kohdistunut työpaikkaruokailun säilyttämiseen nykyisessä asemassa elikkä tämän veron ulkopuolella. Jos työpaikkaruokailulle tulee, niin kuin nyt eduskunnan enemmistö näyttää haluavan, täysi vero, se tulisi nostamaan työpaikkaruoka-annosten hintaa noin 3—4 markkaa, mikä käytännössä tarkoittaa sitä, että työpaikkaruokailun määrä tulee vähenemään huomattavasti. Tämä puolestaan johtaa siihen, että edellytykset järjestää ylipäätään useilla työpaikoilla työpaikkaruokailua tulevat heikkenemään olennaisesti.

Kaiken kaikkiaan tämän yksittäisen veronkorotuksen seuraukset ovat jo kustannusvaikutuksiltaan huomattavasti suuremmat tulevina vuosina kuin se, mitä kyseisellä verolla saataisiin, eräiden arvioiden mukaan noin 200 miljoonaa markkaa, valtion kassan täytteeksi. Tuo 200 miljoonaa markkaa menee pelkästään kansanterveydellisinä menetyksinä hyvin nopeasti. Kun siihen lisää ne vaikutukset, joita sillä on suoraan työpaikkaruokailun vähenemisenä esimerkiksi työllisyyskehitykseen noiden ruokaloiden henkilöstön osalta, hyvin helpolla laskukaavalla päästään siihen johtopäätökseen, että nimenomaan tältä osin olisi tullut vähintään alentaa työpaikkaruokailun verokantaa tai mieluiten pitää se nykyisellään, veron ulkopuolella kokonaan.

Tätä täyden verokannan säätämistä on perusteltu, kuten ed. Luukkainen äsken totesi, EU-jäsenyydellä ja sen edellyttämällä lainsäädäntömuutoksella. Tältä osin on syytä todeta, että hallituksen toimenpitein virkamiehet unohtivat tai tarkoituksellisesti laiminlöivät tämän asian esille nostamisen EU-jäsenyysneuvotteluissa. Tältä osin suomalaiset palkansaajat saavat tästäkin kantaa hallituksen virheiden mukanaan tuomat kärsimykset.

Itse en pidä niin merkittävänä kysymyksenä EU:n direktiivejä tältä osin, etteikö Suomi olisi pystynyt vielä tässä vaiheessa säilyttämään nykykäytännön. Jos EU-jäsenyyden myötä tähän tulee jotain muutosvaateita, niin ne olisi pitänyt toteuttaa tulevina vuosina, kun muutoinkin joudumme varmasti vielä näitä verokantoja sovittamaan EU:n edellyttämiin kolmeen verokantaan.

Useamman verokannan käyttö Suomessa nimittäin poikkeaa EU:n arvonlisäverojärjestelmästä. EU:n lähtökohta on se, että on yksi ns. normaali verokanta, jonka tulee olla yli 15 prosenttia, ja sen lisäksi sallitaan kaksi alempaa verokantaa, jotka Suomen järjestelmässä loogisesti olisivat suuruusluokkana noin 6 prosenttia ja 12 prosenttia. Tältä osin Suomessa tulee edelleenkin säilymään useampia verokantoja, ja tämä mielestäni enemmän loukkaa EU:n arvonlisäverodirektiivejä kuin olisi loukannut työpaikkaruokailun säilyttäminen edelleenkin veron ulkopuolella. Tältä osin puhdasoppisuus kohdistuu nyt vain siis työpaikkaruokailuun.

Ruoan arvonlisäverokanta on sikäli ongelmallinen kysymys, että kun hallituksen esitys lähtee sen säilyttämisestä valtiontalouden näkökulmasta nykyisellään, se samalla merkitsee ruoan hintaan keskimäärin 3—4 prosentin alennusta, mukaan lukien EU-jäsenyyden mukanaan tuomat vaikutukset ruoan hintaan. Kaiken kaikkiaan ruoan hinta tulee alenemaan EU-jäsenyyden ja arvonlisäverouudistuksen seurauksena arvioiden mukaan vajaat 10 prosenttia.

Arvio siitä, mikä tämän verouudistuksen vaikutus ruoan hintaan kaikkinensa on, on sikäli hankala, että mikäli alkutuotevähennysjärjestelmä olisi säilytetty EU-Suomessa, valtion verotulot olisivat sen seurauksena nykyisestään hieman kasvaneet. Kun alkutuotevähennys järjestelmänä ei sinällään sovellu EU:n verojärjestelmään, sen seurauksena on lähdetty etsimään sellaista veromallia, jossa valtion verotuotto säilyisi sa-

mana kuin alkutuotevähennysjärjestelmän vallitessa. Tältä osin sosialidemokraatit hyväksyvät tämän lähtökohdan ja sen, että siirtymäkauden jälkeen, kolmen vuoden päästä, mennään alempaan verokantaan.

Syy, minkä takia emme tässä yhteydessä ole yhtyneet muun opposition vaatimukseen suorasta siirtymisestä alempaan 12 prosentin verokantaan, on yksinomaan valtiontalouden tila ja siihen liittyen joka tapauksessa syntyvä rahoitusaukko, joka olisi suuruudeltaan tässä muutoksessa noin 2 miljardia markkaa. Se siis tarkoittaisi joko muiden verojen lisäämistä 2 miljardilla tai lisäsäästöjen löytämistä valtion menoista vastaavalla 2 miljardilla markalla.

Kun edellä totesin, että tämän uudistuksen ja EU-jäsenyyden seurauksena ruoan hinta kuitenkin keskimäärin laskee vajaat 10 prosenttia, niin emme pidä tätä nyt kiireellisimpänä veropoliittisena uudistuksena, vaan haluamme tämänkin varan, jos tässä voi jostain pelivarasta puhua, käyttää esimerkiksi palkkatulon verotuksen alentamiseen.

Tältä osin on syytä todeta, että työpaikkaruokailun säilyttäminen nykyisellään eli verotuksen ulkopuolella olisi maksanut ainoastaan noin 200 miljoonaa markkaa. Siltä osin pidän valitettavana, että hallituspuolueiden eduskuntaryhmistä ei löytynyt suurempaa halukkuutta hoitaa tätä asiaa, vaikka oma ryhmäni, sosialidemokraattinen eduskuntaryhmä, olisi ollut valmis keskustelemaan hyvin vakavasti myös sen rahoittamisesta vaikka arvonlisäverojärjestelmän sisäisin siirroin, mikä olisi tarkoittanut joidenkin arvonlisäverokohteiden nostamista jonkin verran nykyistä korkeampaan verokantaan. Meille työpaikkaruokailu tässä mielessä oli ylivoimaisesti tärkein kysymys tässä kokonaisuudessa.

Tämä laki tuo eräitä vastaavan tyyppisiä ongelmia, joita sisältyy tällä hetkellä koko arvonlisäverojärjestelmään, kun Suomessa on useita eri verokantoja. Tarjoilutoiminnan ja elintarvikkeiden myynnin osalta toteutuu ns. akuankkailmiö. Tämä tunnetaan siitä, että Aku Ankka -lehteä voidaan eri muodoissaan myydä kolmella eri verokannalla: kotiin tilattuna nollaverokantalehtenä, irtonumeroina 22 prosenttia ja kirjaksi nidottuna 12 prosenttia. Samalla tavalla käy nyt ruoalle. Riippumatta ruoasta tarjoiltuna se tulee 22 prosentin veron piiriin ja suoraan ulos vaikka samaiselta tarjoilutiskiltä myytynä 17 prosentin verokannan piiriin. Jatkossa kolmen vuoden päästä se alenee jälkimmäisen osalta 12 prosenttiin. Tältä osin jatkossa meille tulee tilanne, jossa ruoan osalta riippuen sen tarjoilumuodosta on 10 prosentin ero verokannoissa. Tällainen verokannan ero tulee merkitsemään sitä, että pyritään kiertämään säännöksiä ja selkeästi tarjoilutoimintaa pyritään verotuksellisista syistä muuttamaan tavalla tai toisella kioskikauppatyyppiseksi elintarvikkeiden myynniksi.

Tältä osin on toivottavaa, että jatkossa pyritään vielä selvittämään mahdollisuudet koko tarjoilutoiminnan alentamiseen samaan verokantaan kuin on elintarvikkeiden verokanta. Tätä puoltaa myös se, että meillä ollaan muutoin matkailuelinkeinon verokannoissa säilyttämässä huomattavasti normaaliverokantaa alhaisemmat verokannat. Jos esimerkiksi hotelli- ja ravintola-ala kokonaisuudessaan, sekä majoitustoiminnan että tarjoilutoiminnan osalta, olisi yhtenäisessä 12 prosentin verokannassa, olisi se tuon alan sisäisenkin toiminnan kannalta ja myös verohallinnon näkökulmasta huomattavasti nyt esitettyä selkeämpi järjestely.

Tältä osin en tule esittämään yksityiskohtaisessa käsittelyssä muutoksia hallituksen esitykseen mutta toivon, että kun varmasti joudumme lähivuosina tarkastelemaan eri verokantoja vielä uudestaan ja menemään näihin kolmeen verokantaan EU-mallin mukaisesti, siinä yhteydessä tämä kysymys selvitettäisiin.

Viimeisenä haluan puuttua yhteen sinänsä pieneen mutta periaatteeltaan merkittävään asiaan. Se on ns. oman käytön verollisuus tai osin verottomuus. Tältä osin hallitus esittää, että oma käyttö jätettäisiin vähäisessä määrin toteutettuna kokonaan veron ulkopuolelle. Tuo vähäinen oma käyttö on erikseen tiedusteltaessa tarkoitus säätää noin 5 000 markan suuruiseksi vuodessa. Tämä käytännössä tulee tarkoittamaan sitä, että kaikki arvonlisäverovelvolliset tulevat tekemään tuon 5 000 markan osalta sellaista omaa käyttöä, joka jätetään veron ulkopuolelle. Esimerkiksi maatalouden osalta, johon tämä malli on nyt erikseen räätälöity, se tulee tarkoittamaan sitä, että kaikki oma käyttö valvonnan puuttuessa tulee olemaan verotuksen ulkopuolella. Tämä ei voi olla verolainsäädännössä yleisenä lähtökohtana, että pyritään suoraan lainsäätäjän toimesta etsimään keinoja, jolla pysyttäisiin osa toiminnasta jättämään veron ulkopuolelle, kun esimerkiksi tässä yhteydessä vaikkapa työpaikkaruokailun osalta linja on näin kova, että siellä ei minkäänlaisia poikkeuksia haluta suoda.

Tulen lain toisessa käsittelyssä esittämään muutosesitykset nimenomaan työpaikkaruokailun verokohteluun.

Ed. M ä k i p ä ä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Vaikka lähes sataprosenttisesti voin yhtyä ed. Backmanin näkemyksiin ja olen samaa mieltä opiskelija- ja työmaaruokailusta — on tärkeää, että nämä säilyisivät entisellään — niin yhdestä asiasta haluan huomauttaa. Ehkä hän antaa minulle henkilökohtaisesti vastauksen, kun hän oli niin varma, että ruoan hinta alenee vuodenvaihteessa 10 prosenttia. Kun kirjoitetaan 1.1.1995, niin luulen, että ruoan hinnan aleneminen saattaa olla siinä 4—5 prosentin luokkaa. Halusin vain huomauttaa, että en ole näin toiverikas. Toivottavasti olen väärässä ja ed. Backman oikeassa.

Ed. A p u k k a : Rouva puhemies! Meillä on nyt ollut muutaman kuukauden arvonlisäverolaki toiminnassa maassamme. Käsiteltävänä oleva esitys on siis tiettävästi toinen puuttuminen arvonlisäverolakiin tämän vuoden aikana. (Ed. Laine: Eikö tämä ole jo neljäs muutos!) — No, muutoksia, mutta sanoisin: toinen merkittävämpi laajennus, jolla tuodaan maatalous ja elintarviketalous myös arvonlisäverotuksen piiriin. — Sen lisäksi, että kevään aikana, ennen kuin varsinainen arvonlisäverolaki tuli voimaan, meillä oli jo muutama muutosesitys, ja tämän päivän tiedon mukaan vielä tänä vuonna ollaan saamassa kolme arvonlisäverolakimuutosesitystä. Tämä kertoo siitä, että tämä koko suuri soppa, jonka arvonlisäverolaissa on, ei ole ihan kerralla sattunut kaikki putkeen, vaan korjauksia on jouduttu tekemään osin ennen lain voimaantuloa ja nyt sen lyhyen voimassaolon aikanakin useita.

Tällä esityksellä siis saatetaan maatalous ja elintarviketalous myös arvonlisäverotuksen piiriin ja luovutaan samalla alkutuotevähennysjärjestelmästä, mikä sinänsä on ihan hyvä ja selkeyttävä ja myös elintarvikkeiden verotusta harmonisoiva järjestelmä. Siihen ei ole sanomista, vaan päinvastoin on hyvä, että päästään tällaisesta elintarvikkeiden kirjavasta verotuksesta ja monista verokannoista eroon.

Rouva puhemies! Koko Suomessa käydyn EU-keskustelun aikana jatkuvasti pidettiin ikään kuin vetonaulana sitä, että kun päästään Euroopan unioniin, meillä tulevat elintarvikkeiden hinnat, toisin sanoen ruoan hinta, oikein tosi merkittävästi halpenemaan. Ei ole kovin monta kuukautta aikaa, kun puhuttiin jopa 30 prosentista ja neljänneksestä ja mentiin aina vähitellen alaspäin. Viimein on tultu alle 10 prosentin. Saa sitten nyt nähdä, mikä loppujen lopuksi on se prosenttimäärä, millä elintarvikkeemme tulevat halpenemaan, jos yleensä tulevat.

Tällä esityksellä halpeneminen nimittäin leikataan ilmeisesti minimiinsä, kun hallitus päätti jo keväällä siitä, taisi olla toukokuussa, että elintarvikkeiden arvonlisäveroprosentiksi tulee 12, mutta silloin samalla hallitus päätti, että kolmen vuoden aikana, ensi vuoden alusta aina vuoden 1997 loppuun asti, elintarvikkeiden vero olisi 17 prosenttia. Periaatteessa tällä esityksellä siis korotetaan elintarvikkeiden arvonlisäverotusta tämänhetkisestä tilanteesta. Tällä hetkellähän liikevaihtovero on keskimäärin 14—15 prosenttia elintarvikkeissa, ja tällä se nyt siirretään ainakin kolmeksi vuodeksi 17 prosenttiin.

Jotta näille ruoan hinnan halpenemislupauksille olisi vähänkään katetta, myös vasemmistoliitto on sitä mieltä, että elintarvikkeiden verokannaksi säädettäisiin heti alusta lukien 12 prosenttia, kuten vastalauseessamme on todettu. Tämä on hyvin perusteltua, jos verrataan muihin EU-maihin, joissa yleensä ollaan alle 10 prosentin arvonlisäverossa elintarvikkeiden osalta.

Aivan kuten edustajat Luukkainen ja Backmankin edellä totesivat, lakiesityksen yksi kaikkein heikoimpia kohtia on työpaikkaruokailun säätäminen täydelle 22 prosentin arvonlisäverolle. Ei tarvinne enää edustajille ainakaan kovin paljon ryhtyä perustelemaan, mikä merkitys nykyisestä työpaikkaruokailun verottomuudesta luopumisella ja siirtymisellä täyteen arvonlisäveroon on. Kaikki edustajat ovat varmasti saaneet tukuittain eri työpaikoilta ja eri järjestöiltä postia siitä, miten työpaikkaruokailulla on kansanterveydellinen ja työintoa kohottava ja kaikkia muita positiivisia asioita merkitsevä vaikutus. Jokainen on varmasti siitä perillä, että se tekee tieten tahtoen tällaisen aika radikaalin muutoksen.

Tämäkin on siinä mielessä kummallista, että useissa suuremmissakin EU-maissa, esimerkiksi Saksassa ja Ranskassa, työpaikkaruokailu on arvonlisäverosta vapaa. Meillä ilmeisesti omat neuvottelijamme silloin, kun EU-sopimusta neuvoteltiin, nukahtivat tai tyrivät muuten vain, kun eivät älynneet vaatia sitä, että meilläkin olisi voitu jatkaa työpaikkaruokailun arvonlisäverottomuutta, kuten noissa neuvotteluissa älysi esimerkiksi Itävalta ja saa jatkaa käytäntöään.

Toisaalta olen sitä mieltä, että me voisimme

mainiosti tehdä tässä asiassa vaikka EU:n vastaisestikin ja jättää työpaikkaruokailun arvonlisäverotuksen ulkopuolelle, jos me kerran voimme tehdä ihan hallituksen esityksiin perustuen muita EU:n vastaisia päätöksiä. Muun muassa tässä laissa olevan oman käytön osalta me toimimme EU:n verodirektiivien vastaisesti. Samoin teimme viime viikolla televeron, joka on selvästi EU-direktiivien vastainen. Tässä uskaltaisin ihan hyvin ottaa riskin. Me voisimme vuoden kaksi elää verottoman työpaikkaruokailun kanssa, ennen kuin Brysselissä edes asiaa huomattaisiin, ja tuskin välittäisivät siihen puuttua, vaikka huomaisivatkin. Vasemmistoliitto on siis, kuten vastalauseessamme on todettu, työpaikkaruokailun arvonlisäverotuksen ulkopuolelle jättämisen kannalla.

Äsken muun muassa ed. Ala-Nissilä totesi, että opiskelijaruokailun tilanne verojaostossa ja valtiovarainvaliokunnan käsittelyssä parani hallituksen esitykseen nähden. Näin on tosi, että se jonkin verran parani keskiasteen oppilaitosten osalta, mutta siitä huolimatta, niin kuin olemme vastalauseessamme todenneet, olisi parempi jättää myös oppilasruokailu kokonaan arvonlisäverotuksen ulkopuolelle. Näin erityisesti siitä syystä, että nythän korkeakouluopiskelijat jäävät erillisen subvention varaan, ja kuka meistä sanoo, että tällainen subventio tulee myös jatkossa säilymään? On myös epäilyksiä, että se, mitä on luvattu opintotukeen lisää, ei tule edes tällä hetkellä vastaamaan sitä, minkä oppilasruokailussa arvonlisävero tulee hintoja korottamaan. Olemme myös opiskelijaruokailun arvonlisäveron ulkopuolelle jättämisen kannalla.

Samoin, kuten ed. Luukkainen mainitsi, olemme vastalauseessamme lähteneet myös siitä, että tarjoilutoiminta säädettäisiin saman verokannan piiriin kuin elintarvikkeet yleensä. Kun olemme lähteneet siitä, että elintarvikkeitten verokanta olisi 12 prosenttia, esitämme myös, että tarjoilutoiminta olisi alusta lähtien myös saman 12 prosenttia. Matkailun kannalta esimerkiksi olisi ensiarvoisen tärkeätä, että voisimme päästä lähemmäs kansainvälistä kilpailutasoa. Koska matkailu on kasvava elinkeinoala meillä, pitäisi nyt kaikin keinoin yrittää pitää sen edellytykset sellaisina, että meillä kilpailukyky esimerkiksi muihin Euroopan maihin verrattuna säilyisi.

Arvoisa puhemies! Oman käytön osalta voin myös lyhyesti todeta lopuksi, että se on erittäin ongelmallinen. Ymmärrän periaatteessa sen, että maatalouden vähäinen oma käyttö olisi voitu jättää verotuksen ulkopuolelle, mutta oli ymmärrettävää, että jos tehdään tällainen vapautus maataloudelle, se pitää tasapuolisuuden nimissä ulottaa myös muihin elinkeinoihin. Tiedämme varsin hyvin, kuten edellisistä puheenvuoroistakin ilmeni, minkälaisia epäkohtia ja epäoikeudenmukaisuuksia tämä systeemi tulee tuomaan mukanaan. Olisi maataloudellekin sinänsä paljon helpompi ollut korvata muutaman sadan verohyöty vuositasolla jollakin muulla konstilla kuin sekoittaa arvonlisäverojärjestelmä tällaisella oman käytön verovapaudella. Sitä paitsi tältä osin ollaan myös tekemässä EU-direktiivien vastaista päätöstä, ja senkään vuoksi en ole sen kannalla.

Arvoisa puhemies! Tulemme lakiehdotuksen toisessa käsittelyssä olemaan vastalauseeseemme sisältyvien muutosehdotusten kannalla.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

11) Ehdotus laiksi veronkantolain muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 235
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 64

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 64.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

12) Ehdotus laiksi ennakkoperinnän korotuksesta verotulojen tilityksissä

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 236
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 65

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 65.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

13) Ehdotukset laiksi keskinäisestä virka-avusta verotuksen alalla Suomen ja muiden Euroopan unionin jäsenvaltioiden toimivaltaisten viranomaisten välillä sekä laiksi keskinäisestä virka-avusta eräiden saatavien, maksujen ja tullien sekä verojen perinnässä Suomen ja muiden Euroopan unionin jäsenvaltioiden toimivaltaisten viranomaisten välillä

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 254
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 66

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 66.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

14) Ehdotus laiksi asuintalovarauksesta verotuksessa annetun lain muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 223
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 67

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 67.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

15) Ehdotukset laeiksi tuloverolain ja elinkeinotulon verottamisesta annetun lain 6 §:n muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 256
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 68

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 68.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

16) Ehdotus laiksi leimaverolain väliaikaisesta muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 277
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 69

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 69.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

17) Ehdotus laiksi yhteistoiminnasta valtion virastoissa ja laitoksissa annetun lain 15 a §:n muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 255
Hallintovaliokunnan mietintö n:o 13

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on hallintovaliokunnan mietintö n:o 13.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

18) Ehdotus laiksi toimenpiteistä Suomen merenkulun turvaamiseksi annetun lain muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 261
Liikennevaliokunnan mietintö n:o 13

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on liikennevaliokunnan mietintö n:o 13.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

19) Ehdotus laiksi elinkeinon harjoittamisen oikeudesta annetun lain 4 §:n muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 280
Liikennevaliokunnan mietintö n:o 14

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on liikennevaliokunnan mietintö n:o 14.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

20) Ehdotukset kolttalaiksi sekä laiksi leimaverolain 30 §:n muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 243
Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 35

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 35.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

21) Ehdotus laiksi kuntien kulttuuritoiminnasta annetun lain väliaikaisesta muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 97
Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 14

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on sivistysvaliokunnan mietintö n:o 14.

Tämän asian yhteydessä sallitaan keskustelu myös päiväjärjestyksen 22)—24) asiasta.

Keskustelu:

Ed. Astala: Rouva puhemies! Hallitus tuntuu jatkavan linjaansa, jonka se aloitti jo vuonna 1992. Kolmatta vuotta, siis kolmannen kerran, eduskunta käsittelee niin sanotusti väliaikaisesti veikkauksen ja raha-arpajaisten voittovarojen jaon muuttamista niin, että voittovaroja voidaan käyttää myös lainmukaisiin valtionosuuksiin. Esityslistan 21)—24) asiat käsittelevät juuri tätä aihepiiriä. Tällä kertaa 24) asiassa veikkausvoittovaroja esitetään käytettäväksi jopa kirjastojen osalta lainmukaisiin valtionosuuksiin ja -avustuksiin peräti 70,9 miljoonaa markkaa. Tämä siis tapahtuu ensimmäisen kerran. Se on herättänyt erittäin suurta hämmästystä.

Hallituksen linja on kokonaisuudessaan tuhoisa taiteen, tieteen, liikunnan ja nuorisotoiminnan osalta, joille lain ja asetuksen mukaan veikkausvoittovaroja pitäisi jakaa. Jaon kohteena pitäisi siis olla kyseiset yleishyödylliset tarkoitukset. On syytä palata näihin asiakokonaisuuksiin asioiden kolmannessa käsittelyssä.

Totean vain tässä yhteydessä, että vasemmistoliiton eduskuntaryhmä tulee lakien kolmannessa käsittelyssä ehdottamaan niiden hylkäämistä yhdessä sivistysvaliokunnan oppositioryhmien kanssa. Samalla todettakoon vielä, että sivistysvaliokunnan enemmistö ei ole mietinnössä maininnut sanallakaan siitä, että tämä olisi vihonviimeinen kerta. Saattaa se näin ollakin. Seuraavina vuosina näistä käytännöistä tullee pysyviä. Tämä olisi varsin tuhoisa kehityslinja.

Ed. Tykkyläinen: Arvoisa puhemies! Kuten ed. Astala äsken totesi, me olemme purkamassa kulttuurin alueelta sellaista lainsäädäntöä, jonka purkaminen ei ole mielestäni oikein. Hallitus haluaa väliaikaisesti muuttaa kuntien kulttuuritoiminnasta annettua lakia sekä taiteilijaprofessorin viroista ja valtion taiteilija-apurahoista annettua lakia sekä myös kirjailijoiden ja kääntäjien apurahalakia.

Näitä kolmea lakia eduskunta on väliaikaisesti muuttanut jo kahtena edellisenäkin vuonna. Nyt väliaikaisuus olisi jo kolmas kerta. Muutosta täytynee pitää jo lähes pysyvänä. Kaikissa näissä väliaikaisissa muutoksissa on kysymys samasta asiasta: veikkauksen ja raha-arpajaisten voittovarojen käytöstä. Arpajaislain mukaan voittovarat on tarkoitettu käytettäväksi urheilun ja liikuntakasvatustyön sekä tieteen, taiteen ja nuorisokasvatustyön tukemiseen. Kaikki nämä tärkeät alueet menettävät muutoksen yhteydessä, kun lakisääteisiä menoja katetaan voittovaroilla.

Veikkausasetuksessa on määritelty liikunnan osuudeksi voittovaroista 36,6 prosenttia. Vuosi vuodelta se on alentunut. Vuoden 1995 valtion talousarvioesityksessä se on enää 24,2 prosenttia. Liikuntakulttuuri on ajautunut lähes kestämättömään tilanteeseen.

Lähitulevaisuudessa olemme uudessa tilanteessa. Euroopan unionin piirissä on tärkeätä suojata oma veikkaustoimintamme ulkomaalaiselta kilpailulta. Se vaatii voittovarojen käyttämistä täysimääräisesti yleishyödyllisiin tarkoituksiin.

Taidepolitiikan perusta on uhattuna, kun kavennetaan harkinnanvaraisen tuen ja avustusten myöntämismahdollisuuksia. Merkittävin osa

valtion taiteen tukemiseen käytettävistä määrärahoista on veikkausvoittovaroja. Osuus on noussut vuoden 1991 72 prosentista ensi vuoden talousarvioesityksen 97,5 prosenttiin.

Kun lakisääteiset menot haukkaavat osansa voittovaroista, niin varsinaiseen harkinnanvaraiseen taiteen tukeen jää suhteellisesti yhä vähäisempi määrä. On kuitenkin kulttuuripoliittisesti tärkeää turvata myös harkinnanvaraisen tuen piirissä olevat alat sekä monitaiteellinen ja kokeileva taide. Harkinnanvaraisen tuen aleneminen uhkaa lastenkulttuuria ja kulttuuritapahtumia. Niukkuutta on lisäämässä vielä se, että voittovaroin rahoitettavaksi on siirretty uusia avustuskohteita. Veikkauksen voittovarojen käytössä tulisi niin taiteen kuin urheilun ja liikunnankin kannalta palata normaaliin jakoon eikä siirtää voittovaroja lakisääteisten menojen katteeksi.

Arvoisa puhemies! Tulen lain kolmannessa käsittelyssä tekemään näiden lakien hylkäysehdotukset.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

22) Ehdotus laiksi taiteilijaprofessorin viroista ja valtion taiteilija-apurahoista annetun lain väliaikaisesta muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 98
Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 15

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on sivistysvaliokunnan mietintö n:o 15.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

23) Ehdotus laiksi eräistä kirjailijoille ja kääntäjille suoritettavista apurahoista ja avustuksista annetun lain väliaikaisesta muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 99
Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 16

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on sivistysvaliokunnan mietintö n:o 16.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

24) Ehdotus laiksi kirjastolain väliaikaisesta muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 197
Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 17

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on sivistysvaliokunnan mietintö n:o 17.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

25) Ehdotus laiksi Helsingin yliopistosta annetun lain 5 §:n muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 134
Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 19

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on sivistysvaliokunnan mietintö n:o 19.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

26) Ehdotukset laeiksi työttömyysturvaetuuksien poikkeuksellisesta tarkistamisesta sekä työttömyysturvalain muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 178
Lakialoitteet n:ot 105/1991 vp ja 68
Toivomusaloitteet n:ot 1554 ja 1591/1991 vp sekä 164
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö n:o 31

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö n:o 31.

Keskustelu:

Ed. O. Ojala: Arvoisa puhemies! Täytyy sanoa, että kyllä sydän itkee verta, kun katselee tätä salia. (Ed. Jääskeläinen: Meitäkö?) — Niitäkin harvoja, jotka täällä ovat onneksi läsnä, mutta ennen kaikkea kun katselee niitä, jotka täältä puuttuvat. — Nimittäin vaikka eduskunnalla on työntäyteinen syksy, niin luulisi kuitenkin tätäkin eduskuntaa sentään kiinnostavan vielä vähimmäistoimeentuloon liittyvät kysymykset, mutta näinhän nyt ei näytä olevan. Tällä hetkellä on suuri joukko ihmisiä, jotka joutuvat sinnittelemään minimaalisen pienellä peruspäivärahatasolla, mutta heidän asiansa eivät tätä eduskuntaa näytä kyllä kiinnostavan. Tämä on tietysti asian ensimmäinen käsittely, mutta toivottavasti monet havahtuvat ja osallistuvat tähän keskusteluun.

Nyt on kysymys siis siitä, minkälaisia indeksitarkistuksia tehdään työttömyysturvaetuuksiin. Tämän hallituksen aikana indeksitarkistuksia ei ole tehty täysimääräisinä tai ne on jätetty tekemättä kokonaan. Aina, jos on löytynyt jokin kiertotie, jokin porsaanreikä, on pyritty mieluusti jättämään ne joko kokonaan tekemättä, tai jos on pakon edessä jouduttu tekemään, ne on tehty minimaalisesti. Eräissä tapauksissa tämän hallituksen aikana on toimittu jopa niin, että kun ne on ollut pakko tehdä, niin sitten on rangaistu jollakin toisella tavalla. Tässä viittaan taas eläkeläisten kohteluun menneinä vuosina.

Tässä laissa on kysymys siitä, että tämä hallitus ei noudata vakiintunutta käytäntöä. Se ei tee indeksitarkistuksia ajallaan, kuten ne pitäisi tehdä. Se ei tee niitä siis täysimääräisinä, ja todella kolmanneksi on kysymys siitä, että perustuslakivaliokunnan tulkinnat ed. Lainetta lukuunottamatta, joka on mielestäni johdonmukaisesti toiminut perustuslakivaliokunnassa, kyllä venyvät ja paukkuvat nykyisin niin paljon, että tuntuu, että mikä tahansa muutos siellä on läpivietävissä, kun aina löydetään uusia ja uusia perusteluja asialle.

On totta, että työttömyysturvassa ei ole samanlaista vuosittain tehtävää indeksitarkistusta kuin esimerkiksi eläkkeissä. Sitä ei samalla tavoin ole lainsäädännössä määritelty. Tässä yhteydessä totean, että me vasemmistoliiton kansanedustajat olemme ja meidän edeltäjämmekin ovat useasti sitä korostaneet, ja olemme pyrkineet muuttamaan lainsäädäntöä siten, että myös työttömyysturvaetuuksien osalta noudatettaisiin TEL-indeksijärjestelmää.

Mutta on myös muistettava, että meillä on vakiintunut käytäntö ja lähtökohtana on ollut se, että indeksitarkistuksissa työttömyysturvan osalta otetaan huomioon palkkatasossa olennaisesti tapahtuneet muutokset. Tältä osin on myös vakiintunut käytäntö, mitä tällä sanonnalla "olennaiset muutokset" tarkoitetaan. Siinä myös on käytännöksi muodostunut se, että olennaisena tasona on pidetty vähintään 5 prosentin muutosta.

Työttömyysturvan peruspäivärahan tasoa on viimeksi tarkistettu vuonna 91. Siis ajatelkaa: Vuonna 91 on viimeksi työttömän peruspäivärahatasoa tarkistettu. Sen jälkeen aivan taatusti tässä maassa, vaikka inflaatio on ollut alhaista, hinnat ovat nousseet, mutta tarkistuksia ei ole tehty. Niitä ei tehty viime vuonna ja nyt niitä ei tehdä täysimääräisinä edes tänä vuonna. Tämä on mielestäni todella hävytöntä.

Ansiotaso on noussut tuosta ajankohdasta eli vuodesta 91 tämän vuoden kevääseen mennessä, jolloin tarkastusajankohta oli, 6,6 prosenttia. Nyt se korotus, minkä hallitus on pakotettu tekemään — tämä eduskunta ei voi jättää asiaa lepäämään — on 2 prosentin suuruinen. Siis työttömyysturvassa peruspäiväraha, joka nyt on 116 markkaa, nousee ensi vuonna 118 markkaan. Mikäli oikea korotus tehtäisiin täysimääräisenä, peruspäiväraha nousisi 124 markkaan, siis noin 6 markkaa enemmän kuin hallitus esittää, hieman ehkä alle 6 markkaa. Voi olla, että täältä poissa olevien kansanedustajien mielestä tämä 6 markkaa ei ole suuri raha. Mutta jos kysytte niiltä, jotka peruspäivärahalla joutuvat elämään, heidän kohdallaan 6 markkaa on varsin suuri raha.

Vastaavasti myöskään lapsikorotuksia ei aiota tehdä täysimääräisesti. Kun tänä vuonna lapsikorotus yhdestä lapsesta on 24 markkaa, esitetään se säilytettäväksi 24 markkana myös ensi vuonna, kun oikea määrä olisi 26 markkaa. Toisesta lapsesta korotus on tänä vuonna 34 markkaa. Ensi vuodeksi se esitetään korotettavaksi 35 markkaan, kun oikea korotus olisi 36 markkaan. Tässäkin on kysymys vain markoista, markasta tai 2 markasta. Mutta kun se lasketaan ympäri vuoden, niin kyllä niilläkin markoilla peruspäivärahan varassa olevat perheet jotakin hyvää lapsille voisivat hankkia, jotain sellaista, jota ilman he nyt jäävät näissä perheissä.

Arvoisa puhemies! Tämä indeksikikkailu on kyllä masentavaa ja surkuhupaisaa ja johtaa myös odottamattomiin tuloksiin. Kun tiedämme, että hallitus jatkaa sitä käytäntöä, josta 92 sovittiin, eli sitä että työeläkemaksu alentaa sitä

palkkatasoa, josta työttömyyspäiväraha lasketaan, niin kun työeläkemaksu nousee ensi vuodelle, merkitsee se sitä, että vaikka tämän peruspäivärahan korottamisen myötä myös ansiosidonnainen päiväraha nousee, niin todellisuudessa se kuitenkin laskee monilla henkilöillä, ei kaikilla, mutta aika monilla. Keilläpä se laskee? Se laskee juuri keskituloisilla ihmisillä.

Otan esimerkin. Henkilön työssäolopalkka on esimerkiksi ollut 6 000 markkaa kuukaudessa, ennen kuin hän on jäänyt työttömäksi. Siis kyseessä ovat varsin pienituloiset ihmiset, 6 000 markkaa on ollut siis palkka ennen työttömäksi jääntiä. Vuonna 91 hänen ansioon suhteutettu päivärahansa oli 189,38 markkaa päivää kohti. Nyt on käynyt niin, että päiväraha on vuosi toisensa perään alentunut. Voitteko kuvitella: Se on alentunut joka ikinen vuosi! Kun se vuonna 92 oli 184,49 markkaa, se vuonna 93 oli 182,73 markkaa. Tänä vuonna se on 180,39 markkaa. Ensi vuonna se on 2 penniä vähemmän eli 180,37 markkaa. Siis varsin merkillinen indeksitarkistus sellaisen työttömän kohdalla, jolla ansiotaso on ollut hyvin pieni ja näin myös päiväraha. Todellisuudessa tapahtuu siis laskua.

Aivan vastaava tapahtuu myös sellaisen kohdalla, jolla oli työssäoloaikana palkka 8 000 markkaa kuukaudessa. Kun hän tänä vuonna saa ansioon suhteutettua päivärahaa 218,09 markkaa, hän saa ensi vuonna ainoastaan 217,69 markkaa eli siis 40 penniä päivässä vähemmän. Sama kehitys jatkuu 10 000 markan palkkatasoon saakka. Sen jälkeen kyllä taas prosenttikorotukset rupeavat tuntumaan sillä tavoin, että työeläkemaksu ei enää vähennä päivärahaa, vaan isommissa päivärahoissa ensi vuodelle tapahtuu kasvua.

Arvoisa puhemies! Minusta tämä on varsin merkillistä lainsäädäntöä tässä maassa, nimenomaan se, että ei aivan pienituloisempien mutta hyvin pienituloisten ihmisten etuuksiin kajotaan. Tietysti tässä kajotaan todella pienituloisten etuuksiin, kun myöskään peruspäivärahan osalta ei tehdä täysimääräisiä tarkistuksia, vaikka elinkustannukset ovat nousseet.

Luin myös asiantuntijana olleen Heikki Karapuun lausunnon, jonka hän antoi perustuslakivaliokunnalle, joka lepäämäänjättämisasiaa pohti ja myös sitä, että hallituksen esityksen perusteluissa tälle kaikelle konnuudelle mietitään selitystä, millä tästä pälkähästä voidaan päästä, ettei tarvitse indeksitarkistuksia tehdä täysimääräisinä: Halutaan perustella sillä, että ansiotasoindeksi vinoutuu siitä syystä, että työttömyys on kasvanut ja on tapahtunut niin paljon lomautuksia. Kun on työttömyys kasvanut, tätä myöten niiden, jotka ovat työssä, palkat ovat suurempia todennäköisesti kuin niiden, jotka ovat joutuneet lomautetuiksi tai työttömiksi. Eli kun pienipalkkaiset ovat tippuneet pois työelämästä, se vääristää ansiotasoindeksiä ja näin ollen nyt ei tarvitsekaan 5 prosentin palkkatason nousua tulkita sillä tavoin kuin aikaisemmin on tehty.

En tiedä kyllä tarkalleen, kuinka paljon eräs seikka ansiotasoindeksiä olisi muuttanut, mutta tuntuu, että tämä hallitus hakee nimenomaan leikkausperusteita ja aina käy pienituloisten kimppuun tai hakee väärinkäyttäjiä nimenomaan pienituloisista ihmisistä. Se jättää kokonaan huomioimatta esimerkiksi sen, että yritysjohdolle tehdyt optiolainajärjestelyt, itse asiassa ne järjestelyt joita täällä on kaavailtu ja jotka ovat merkinneet monille valtavia pääomatuloja, ovat myös pois ansiotasoindekseistä, koska ne eivät ole olleet palkkatuloa. Nythän täällä ollaan sitä korjaamassa, mutta näin on varmasti voitu monissa tapauksissa tehdä, että niitä ei ole ansiotasoindeksiin laskettu, jolloin ne olisivat taas nostaneet palkkatasoa.

Kaikkein kohtuuttomimpana pidän sitä, että kun varsin yleisesti tiedetään, että Suomessa perusturvan taso ei ole riittävä ja kun yhä useampi ihminen joutuu sen takia turvautumaan viimesijaiseen turvaan eli kuntien maksamaan toimeentulotukeen, nyt ei tehdä täysimääräisiä tarkistuksia peruspäivärahaan. Se on minusta, voisi suorastaan sanoa, heitteillejättöä näitä ihmisiä kohtaan. Näin hallitus itse asiassa pesee omia käsiään ja yrittää siirtää omaa vastuutaan kunnille, jotka joutuvat painiskelemaan näiden ongelmien kanssa, kun toimeentulotukiasiakkaiden määrät kasvavat.

Esimerkiksi minä voisin kertoa sen, miten huimasti nyt nousee peruspäivärahan varaan joutuvien ihmisten määrä. Muun muassa Rakennusliiton osalta se on huomattava määrä, useita tuhansia. Kuulin, että jopa 13 000 olisi tippunut pelkästään peruspäivärahan varaan sen takia, että he ovat olleet yhtäjaksoisesti kaksi vuotta työttöminä eivätkä ole saavuttaneet 55 vuoden ikärajaa, joka olisi mahdollistanut ansiosidonnaisen päivärahan jatkumisen.

Arvoisa puhemies! Hallituksen esityksen osalta ei ole syytä tehdä mitään pykälämuutoksia, joten halusin käyttää tämän laajemman puheenvuoron ensimmäisen käsittelyn yhteydessä. Vasemmistoliiton eduskuntaryhmä tulee asian kolmannen käsittelyn yhteydessä esittämään halli-

tuksen esityksen hylkäämistä. Niin esitimme myöskin ennen juhannusta, jolloin käytiin edellinen iso indeksitaistelu tässä eduskunnassa. Hallitus ei tuonut tätä esitystä samassa yhteydessä eduskuntaan, koska keväällä ilmeisesti oletti — näin olen kuullut — että näitä etuuksia ei olisi tarvinnut ollenkaan korottaa. Tiedän, että tämän sisältöinen esitys oli valmiina jo hallituksella keväällä ja ajatuksena oli todella, että se olisi saatettu voimaan pikaisesti, mutta hallitus ei sitä uskaltanut tuoda käsittelyyn, koska se yritti vielä löytää porsaanreikiä, ettei etuuksia olisi tarvinnut lainkaan korottaa. Nyt on siis pakko korottaa peruspäivärahaa minimaalisesti, mutta se ei mielestäni riitä, koska se ei vastaa lain henkeä ja aikaisempia tulkintoja.

Ed. M ä k i p ä ä : Arvoisa puhemies! On syytä todeta, että meitä edustajia ei kovin paljon huoleta työllisyys. Sen osoitti eilen käyty välikysymyskeskustelu, joka koski työttömien asemaa, kun täällä oli vajaat 20 kansanedustajaa käyttämässä puheenvuoroja. Aivan oikein ed. O. Ojala mainitsi, että nämä työttömyysturva-asiat ovat myös semmoisia, että meidän pitäisi paneutua niihin hyvin voimakkaasti, koska tiedetään, että työttömiä on edelleen lähelle puoli miljoonaa.

Tulemme toisessa käsittelyssä esittämään pykälämuutoksen ja jollei se mene läpi, sitten myös esittämään koko hallituksen esityksen hylkäämistä. Me olemme huolissamme ennen kaikkea niistä työttömistä, jotka saavat ns. peruspäivärahaa, joka tällä hetkellä on 116 markkaa, ja nyt se ollaan hallituksen puitteissa esittämässä nostettavaksi 118 markkaan väliaikaisesti. Jokainen, joka on peruspäivärahalla, varmaan toteaa, että vaikka eläisi kuinka nuukasti, tällä ei tule toimeen. Senpä takia aikanaan ed. Jurva on tehnyt tätä koskevan lakialoitteen jonka keskeisenä sisältönä on, että peruspäivärahan pitäisi olla vähintään 160 markkaa päivässä. On todettava, että tämäkään markkamäärä ei ole päätä huimaava, mutta SMP lähtee siitä, että meidän tulee huolehtia ensimmäiseksi heikompiosaisista, ja minun mielestäni nämä ns. peruspäivärahalla olevat ovat niitä työttömiä, joihin meidän pitää entistä enemmän kiinnittää huomiota.

Valitettavasti itse en ole ehtinyt asiaa hoitamaan, olen varalla sosiaali- ja terveysvaliokunnassa. Esimerkiksi vihreiden ed. U. Anttila ja kristillisten ed. Hiltunen ovat oikein oivaltaneet ja lainanneet Stakesin raporttia, missä nälkäongelmaa kuvataan seuraavasti: "Nälän lisääntyminen on yksi konkreettinen osoitus köyhyydestä, joka työttömyyden lisääntyessä ja pitkittyessä on iskenyt yhä useampaan perheeseen. Kysymys ei ole yleensä pelkästään ravinto-ongelmasta, vaan laajemmasta köyhyydestä, joka aiheuttaa ihmisille erilaista psyykkistä ja fyysistä kuormitusta. Nämä ongelmat keskittyvät erityisesti pienituloisille nuorille ihmisille ja toimeentulotuen saajille. Vaikeassa asemassa ovat myös siis työttömät ja opiskelijat."

Näillä perusteilla tullaan toisessa käsittelyssä esittämään 1 §:n muutosta, niin että peruspäiväraha nostettaisiin 160 markkaan. Monta kertaa puhutaan, että ansioon suhteutetun päivärahan markkamäärät ovat hirmuisen suuria. On myönnettävä, että siellä on yläpäässä on ehkä muutaman sadan tai tuhannen ihmisen joukko, joilta voitaisiin myös leikata sitä turvaa, mutta yleisesti ottaen ansioon suhteutettu päiväraha on tosiaan se minimaalinen raha, jolla tänä päivänä täällä Suomessa tullaan toimeen.

Kuten, arvoisa puhemies, mainitsin, me lähdemme siitä, että meidän ryhmämme tärkeimpänä tehtävänä on esittää — ja toivon, että saamme kannatusta siihen — että peruspäiväraha nostettaisiin 160 markkaan päivässä.

Ed. L a i n e : Arvoisa puhemies! Kuten ed. Outi Ojala äsken totesi, nykyinen työttömien peruspäiväraha on peräisin vuodelta 1991, sen jälkeen ei ole korotuksia tehty, ja tämä on ollut mahdollista sen vuoksi, että hallitus kiertää, sanoisin nyt, tapaoikeutta, johon perustuslakivaliokunta viittaa. Nimittäin työttömyysturvalain mukaan, jos palkkatasossa tapahtuu olennaista muutosta, päivärahan korotus pitäisi suorittaa. Oikeuskansleri on katsonut 5 prosentin rajan olevan sellaisen olennaisen muutoksen, joka korotusta edellyttäisi.

Nyt on kuitenkin toisen kerran jo tapahtumassa niin, että hallitus hankkii jälkikäteen eduskunnan hyväksymisen sille, että korotusta ei ole tapahtunut siitä alkaen, kuin muutos on havaittu. Ja kun tällaista menettelyä en voi hyväksyä, niin siitä syystä perustuslakivaliokunnan lausunnossa on vastalause.

Haluan nyt kuitenkin todeta, että sellainen työtön, joka saa peruspäivärahan täyden kuukauden ajalta, tulisi saamaan 2 360 markkaa. Se on vähemmän kuin kansaneläke, joka on toisessa kuntaryhmässä ensi tammikuun alussa 2 418 markkaa ja ensimmäisessä kuntaryhmässä 2 526 markkaa. Siis tämä jää alle kansaneläkkeen tason, puhumattakaan sitten niistä työttömistä, jotka eivät saa täyttä päivärahaa, vaan saavat vain esimerkiksi 70 prosenttia päivärahasta.

Ed. Aittoniemi: Rouva puhemies! Perusturva työttömillä on todella harmillisen alhainen. Se on selvä asia.

Minä olen kuitenkin kiinnittänyt toiseen asiaan toivomusaloitteessani n:o 164 huomiota, ja sen ponsiosuus on tällainen: "Edellä olevan perusteella ehdotan eduskunnan hyväksyttäväksi toivomuksen, että hallitus ryhtyisi kiireellisesti selvittämään, miten turvataan niiden ihmisten aineellinen ja henkinen toimeentulo, jotka jäävät pysyvästi työttömiksi taloudellisen lamankin väistyttyä."

Meille tulee, vaikka katsotaan, että lama on ohi ehkä vuoden, kahden tai kolmen kuluttua, jäämään ehkä 300 000 työtöntä, joiden elämisestä, sekä aineellisesta että henkisestä toimeentulosta, on myös huolehdittava. Minun mielestäni hallituksen olisi pitänyt tehdä pidemmälle tähtääviä suunnitelmia näiden ihmisten henkisen ja aineellisen toimeentulon turvaamiseksi, koska tilanne tulee olemaan tosiasiallisesti se parin kolmenkin vuoden kuluttua, että meillä ei alle 200 000—300 000 työttömän tulla missään tapauksessa pääsemään.

Henkinen puoli, työelämästä syrjäytyminen, on vielä monta kertaa pahempi kuin aineellisen tulon puuttuminen. Siihenkin pitäisi jotakin keksiä. Työttömät ovat omalla yhteistoiminnallaan kyllä tätä aukkoa pyrkineet täyttämään. Mutta valtion taholta pitäisi aineellista puolta tarkastella pidemmällä tähtäimellä ja tosiasioiden valossa, koska tilanne tulee olemaan tällainen tulevaisuudessakin.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

27) Ehdotukset laeiksi säätiölain ja yhdistyslain muuttamisesta sekä eräiksi niihin liittyviksi laeiksi

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitykset n:ot 93 ja 217
Talousvaliokunnan mietintö n:o 30

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on talousvaliokunnan mietintö n:o 30.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

28) Ehdotukset laeiksi kuluttajansuojalain 3 ja 4 luvun, varallisuusoikeudellisista oikeustoimista annetun lain 36 §:n, huoneenvuokralain 5 §:n ja maanvuokralain 4 §:n muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 218
Talousvaliokunnan mietintö n:o 31

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on talousvaliokunnan mietintö n:o 31.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

29) Ehdotus laiksi vakauslain muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 263
Talousvaliokunnan mietintö n:o 33

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on talousvaliokunnan mietintö n:o 33.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

30) Ehdotus laiksi Kera Oy -nimisestä osakeyhtiöstä annetun lain muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 281
Talousvaliokunnan mietintö n:o 34

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on talousvaliokunnan mietintö n:o 34.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

31) Ehdotukset laiksi eurooppalaisesta taloudellisesta etuyhtymästä sekä eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 229
Talousvaliokunnan mietintö n:o 35

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on talousvaliokunnan mietintö n:o 35.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

32) Hallituksen esitys n:o 291 sovittelua ja välitystä ETYKin yhteydessä koskevan yleissopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä

lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti ulkoasiainvaliokuntaan.

33) Hallituksen esitys n:o 292 laeiksi korkolain sekä eräiden muiden lakien viivästysseuraamuksia koskevien säännösten muuttamisesta

Valiokuntaan lähettäminen

Ensimmäinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin talousvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Nikula: Arvoisa puhemies! Joku viisas on sanonut, että politiikassa kukaan ei kehu sitä, joka on ajoissa oikeassa, ellei tämä asianomainen itse sitä tee. Tässä on käsillä korkolain muutos, josta vihreä eduskuntaryhmä teki ryhmäaloitteen alkuvuodesta. Aikanaan, kun korkolaki säädettiin, siihen tuli kiinteä viivästyskorko, joka nyt korkojen painuttua alhaiselle tasolle on osoittautunut aivan sietämättömän korkeaksi. Kamppailu korkolaista käytiin täällä runsaat kymmenen vuotta sitten, ja elinkeinoelämän lobbaus tuotti hyvin korkean viivästyskoron.

Käytännössä viivästyskorkoa tietysti maksetaan maksulaiminlyöntitapauksissa, joissa on tietoista menettelyä, ja voidaan puoltaa sitä, että siinä on sanktioluonne. Viivästyskorkoa kuitenkin peritään myös vahingonkorvaustapauksissa, joissa koronmaksuvelvollinen on voinut olla hyvin vilpittömässä mielessä kieltäytyessään maksusta. Näissä tapauksissa nimenomaan korkea viivästyskorko saattaa tuottaa yhtä korkean saatavan velkojalle kuin itse pääomakin.

Tähän perustuu vihreiden lakialoite, jonka talousvaliokunta minusta sinänsä järkevästi otti käsittelyyn sillä tavoin, että lähetti sen oikeusministeriölle, joka asetti ensin työryhmän ja valmisteli tämän korkolain muutoksen. Esityksen sivulla 13 todetaan kyllä, että myös kuluttaja-asiamies on esittänyt tätä korkolain muutosta, mutta, arvoisa puhemies, haluan eduskunnan pöytäkirjaan todeta, että kuluttaja-asiamiehen esitys tuli viikkoa sen jälkeen, kun vihreiden aloite oli annettu eduskunnan käsiteltäväksi. Kaikki hyvät asiat menevät tässä samaan kokonaisuuteen.

Valitettavasti sitten kävi kuitenkin valmistelussa niin, että se ajatus, joka meillä oli, että viivästyskorko seuraisi reaalista korkoa ehkä 3—4 prosenttia korkeampana, on nyt hallituksen esityksessä kuitenkin pilattu. Tässä lähdetään siitä, että kerran vuodessa marraskuussa vahvistetaan seuraavaa vuotta varten viivästyskorko. Muutos on valmisteltu ulosottomiesten töiden helpottamiseksi eikä suinkaan velkojan ja velallisen näkökulmasta kohtuullisen viivästyskoron saamiseksi.

Tuossa työryhmässä, jonka oikeusministeri asetti, valtiotieteen tohtori Sinikka Salo esitti vastalauseen tälle kaavamaiselle viivästyskoron asettamiselle ja lähti siitä, että neljännesvuosittain vahvistettaisiin viivästyskorko. Uskon suomalaiseen ulosottolaitokseen sen verran, että kyllä siellä ulosottomies ja avustavat voudit pystyvät neljännesvuosittainkin viivästyskoron määrän laskemaan. Järjestelmä on myös muissa Pohjoismaissa tämän kaltainen, ja niin kuin todettu, se estää jäljelle jäävät kohtuuttomuudet, jos hallituksen esitys näin muutettuna hyväksytään. Tämän vuoksi vihreät tulevat valiokuntakäsittelyssä pyrkimään siihen, että tästä saadaan tolkkulaki lopultakin.

Arvoisa puhemies! Toinen esitys, joka meidän aloitteessamme oli, koski viivästyskoron määrän sovittelua. Siitä on nykyisessä laissa sovittelusäännös, joka on hyvin ahdas. Ehdotimme sen väljentämistä. Hallitus ei ole sitä esitykseensä sisällyttänyt. Se on tietysti puute, ja on kaikki aihe pyrkiä tässä eduskuntakäsittelyssä myös tämä säännös saamaan.

Toisaalta voidaan todeta se, mihin aloitteessammekin on viitattu, että sovitteluperiaate on yleisesti voimassa yksityisoikeudellisissa oikeussuhteissa. Voidaan lähteä siitä, että jo nyt yleisten oikeusperiaatteiden mukaisesti kohtuuttoman suureksi muodostuva viivästyskorkoseuraamus voidaan tuomioistuimen päätöksellä sovitella.

Ed. Aittoniemi: Rouva puhemies! Viivästyskorko on ollut kohtuuton. Se on selvä asia. Tosin täytyy todeta, että monetkaan firmat, ellei ole pankeista kysymys, eivät peri viivästyskorkoa siinä tapauksessa, että pääoma maksetaan, jos kysymyksessä ei ole kohtuuttoman pitkä viivästys.

Mitä tulee kolmen kuukauden välein tarkistettavaan korkoon, sekin on kohtuutonta. Yleensä on totuttu puhumaan vuotuisesta korosta, ja tältä pohjalta voidaan lähteä siitä, että korkohan saattaa liikkua ylös ja alas vuoden aikana. Saattaa olla, että vuoden mittari on yhtenä vuotena eduksi velallisille, toisena vuonna haitaksi. Joka tapauksessa kolmen kuukauden välein tapahtuva helibortarkastus on tarpeeton. Esitys on aivan hyvä ja kohtuullinen ja johtaa myös oikeudenmukaiseen tulokseen nimenomaan vuotuisella jaksolla laskettuna.

Ed. Nikula: Arvoisa puhemies! Ed. Aittoniemi piti kolmen kuukauden välein tarkistettavaa viivästyskorkoa kohtuuttomana. Kiinnittäisin huomiota siihen, että normaali velkakirjalaina nykyään myönnetään kolmen kuukauden heliborkorkoon sidottuna niin, että sitä tarkistetaan neljännesvuosittain. Se on yleinen pankkikäytäntö, ja minusta on aivan normaalia, että myös viivästyskorkoon sijoitetaan sama käytäntö. Jos se pystytään pankissa laskemaan, niin kyllä se pystytään laskemaan myös ulosottovirastossa.

Korostan, että tieto tästä valmistelusta lähtee juuri siitä, että kaavamaisuus perustuu ulosottomiesten tavoitteisiin, eikä sillä perusteella koskaan kohtuutta tähän maahan aikaansaada.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään talousvaliokuntaan.

Lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti

lakivaliokuntaan:

34) Hallituksen esitys n:o 293 rikoslain täydentämiseksi arvopaperimarkkinarikoksia koskevilla säännöksillä

liikennevaliokuntaan, jolle hallintovaliokunnan tulee antaa asiasta lausunto:

35) Hallituksen esitys n:o 294 ilmailulaiksi ja laiksi suuronnettomuuksien tutkinnasta annetun lain muuttamisesta

valtiovarainvaliokuntaan:

36) Ed. Malmin ym. lakialoite n:o 85 laiksi varallisuusverolain 10 §:n muuttamisesta

ulkoasiainvaliokuntaan:

37) Asetus Yhdistyneiden Kansakuntien turvallisuusneuvoston Jugoslavian liittotasavaltaa koskevaan päätökseen perustuvien velvoitusten täyttämisestä annetun asetuksen muuttamisesta (A 6)

38) Asetus eräistä väliaikaisista poikkeuksista Yhdistyneiden Kansakuntien turvallisuusneuvoston Jugoslavian liittotasavaltaa koskevaan päätökseen perustuvien velvoitusten täyttämisestä annetun asetuksen soveltamiseen (A 7)

39) Asetus Yhdistyneiden Kansakuntien turvallisuusneuvoston Haitia koskevaan päätökseen perustuvien velvoitusten täyttämisestä annetun asetuksen muuttamisesta (A 8)

Pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti huomiseen täysistuntoon:

40) Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 70 (HE 195)

41) Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 71 (HE 289)

42) Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 20 (HE 279)

43) Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 21 (HE 215)

44) Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö n:o 32 (HE 119)

45) Talousvaliokunnan mietintö n:o 36 (HE 240)

46) Työasiainvaliokunnan mietintö n:o 6 (HE 213)

47) Ympäristövaliokunnan mietintö n:o 12 (HE 242)

Ensimmäinen varapuhemies: Eduskunnan seuraava täysistunto on tänään kello 16.25.

Täysistunto lopetetaan kello 16.10.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Jouni Vainio